

ПЛОВДИВСКИ УНИВЕРСИТЕТ

ИЗДАНИЕ ЗА ОБРАЗОВАНИЕ, НАУКА И КУЛТУРА

Брой 1 – 2 (495 – 496) година XXXVIII

20 февруари 2020 година

Срещна на европейския комисар Мария Габриел с ректорското ръководство на Университета

**Развитие на академичния състав
за 2019 година**

На стр. 3

**Представено бе изследване за риска
от бърнаут синдром при учителите**

На стр. 2

Първият носител на Абелова награда

На стр. 23

**Наградени бяха победителите в
XXII-та олимпиада по морфология**

На стр. 14

На 14.02.2020 г. ректорът на Пловдивския университет проф. д-р Румен Младенов прие г-жа Мария Габриел – европейски комисар с ресор „Иновации, научни изследвания, култура, образование и младеж“. На снимката от ляво надясно: ректорът проф. Румен Младенов, г-жа Мария Габриел, заместник-ректорите проф. Румяна Танкова, доц. Мария Стоянова и доц. Надя Чернева. На работната среща, която се проведе в Заседателната зала на Ректората, присъстваха още заместник-ректорите проф. Теменушка Йовчева, проф. Антон Илиев и помощник-ректорът проф. Невена Милева.

Стр. 5

Коя е любимата задача на Алберт Айнщайн

В Броя ще прочетете още:

- Районният съд в Пловдив и Юридическият факултет на ПУ ще си сътрудничат
- В Университета стартират курсове по 14 чужди езика

- Филологическият факултет организира състезания за зрелостници, които важат и за прием в Университета
- Отново имаме двама Студенти на годината

В Университета бе представено изследване за риска от бърнаут синдром при учителите

Научна конференция за представяне на резултатите от националното изследване на тема „Диагностика на бърнаут синдром при педагогическите специалисти – стратегии за справяне с хроничния стрес на работното място“ се проведе в Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“. Проучването е финансирано от Министерството на образованието и науката и възложено за реализация на ПУ „Паисий Хилендарски“ с договор № Д01-148/24.07.2019 година, а ръководител на изследователския екип е доц. д-р Юрий Янакиев.

На събитието присъстваха заместник-министърът на образованието и науката инж. Таня Михайлова, директорът на РУО – Пловдив, Иванка Киркова, представители на ректорското ръководство на ПУ „Паисий Хилендарски“, председателят на Синдикат „Образование“ към КТ „Подкрепа“ д-р Юлиан Петров, преподаватели и студенти, педагогически специалисти, представители на неправителствените организации и обществеността.

Изследването е национално представително и първо по рода си. Обхваща 1000 души от цялата страна с професионален стаж над 3 години. Разпределението на квотите сред участниците е в зависимост от демографската и социалната статистика на населението на България по райони. Включени са педагогически специалисти от всички възрастови групи, които практикуват в малките и големите градове и в селата. Решението им за участие в изследването е на доброволен принцип, като набирането на участници е осъществено със съдействието на Синдикат „Образование“ към КТ „Подкрепа“. Обработката и анализът на данните от изследването са извършени съвместно с отдел „Научни разработки“ на Prometriks Ltd.

Бърнаут синдромът представлява състояние, което се причинява с натрупване на системен стрес, на който са подложени всички работещи, не само учителите.

„Установихме, че при педагогическите специалисти има завишаване на процента на риск от бърнаут синдром в сравнение с това, което се наблюдава в нормативната извадка, която включва учас-

тата, трябва първо да променим себе си, защото стресът означава адаптация. Да бъдем жертва на стрес, означава да сме призвани да се адаптираме постоянно. Ние не преставаме да учим, а онези, които не го правят, нямат никакъв шанс да са успешни в професията си“,

хората да бъдат информирани, но и да изготвим стратегии за подобряване на устойчивостта. Подготвянето на хората за устойчивост е свързано понякога със съвсем обикновени неща – един от фактите, които установихме, е, че половината от учителите страдат от хронич-

Доц. Юрий Янакиев представя резултатите от изследването

тие на представители на всички професии. Общо за всички рисковият процент е 6,2 на 100. При педагогическите специалисти е 8%. Тоест 8 на 100 от хората, които са в системата на образованието – в детските градини и в училищата, са подложени на риск“, обясни доц. Янакиев.

Проучването има съществен принос по отношение на факторите, които причиняват бърнаут синдрома и спомагат той да настъпи. Сред тях са взаимоотношенията между учителите и децата, с които те работят – от най-малките до най-големите. Това, от една страна, се дължи на неспособността да се установи ясен диалог, защото учителите са позастарели, а от друга страна, потребностите на младите хора са съвсем различни.

„Профилът на ученика вече е съвсем различен. Няма го покорния ученик, който спя по вярва на своя учител. Днес децата са търсеци, знаещи, подлагат ни постоянно на изпитания и трябва да приемем, че правилата на играта са по-различни. За да променим прави-

подчерта доц. Янакиев.

Препоръките на екипа, направил изследването, са учителите да бъдат достатъчно информирани, за да могат да разпознаят това, което се случва с тях. Например един млад учител още в началото на кариерата си може да се сблъска със сериозен проблем, една от фазите на бърнаут синдрома – „меден месец“. Наблюдава се при прекалено ентузиазираното навлизане в професията. Младият човек се разочарова, защото учителите работят в твърде консервативна среда. Диалогът с останалите колеги не е много лесен и това води до възникване на напрежение – основно по отношение на условията, в които се работи. Българските учители работят с огромен брой деца, което е един от факторите за провокиране на хроничен стрес.

Друга препоръка е да се провежда 2 пъти годишно диагностика на бърнаут синдрома. Да се покаже на хората в криза, която е близо до депресия, че може да им се помогне. „И тук е нашата интервенция – не само

но недоспиване. А това води до влошаване на взаимоотношенията, липса на мотивация и спад на издръжливостта“, коментира доц. Янакиев.

Изследването показва също, че учителите не си обръщат достатъчно внимание – рядко се занимават със спорт. Над 75% от тях обясняват, че не намират време и мотивация за спортуване. Споделят и че нямат умения за справяне с конфликти и със собствения си стрес. Натрупаният дългогодишен стаж също е един от факторите за бърнаут синдрома. Хората в професията, които са над 50 години с 20-годишен стаж, са сред най-уязвимите педагогически специалисти. Друга категория с много високо ниво на риск от бърнаут синдром са 30 – 35-годишните. Обяснението е просто – това е възраст, в която хората създават деца. Бърнаут синдромът не се появява само в училище, а зависи от много други фактори. Застрашени са жените учители, които наред с натоварването в училище трябва да се справят и със семейните задължения.

Развитие на академичния състав на Пловдивския университет за 2019 година

АКАДЕМИЧНИ ДЛЪЖНОСТИ

Професор

Жоржета Петрова Чолакова – Филологически факултет
 Даниела Тодорова Маркова – Педагогически факултет
 Боян Георгиев Златанов – Факултет по математика и информатика (ФМИ)
 Желязка Димитрова Райкова – Физико-технологичен факултет (ФТФ)
 Владимира Стефанова Ангелова – Педагогически факултет

Доцент

Силвана Венелинова Боева – Педагогически факултет
 Диана Иванова Станчева – Педагогически факултет
 Сотир Иванов Сотиров – ФТФ
 Павлина Христова Атанасова – ФМИ
 Мина Николаева Ангелова – Факултет по икономически и социални науки (ФИСН)
 Гургана Вълчева Танева – ФИСН
 Гургана Костадинова Гозанска – Юридически факултет
 Валентин Стефанов Аспарухов – ФИФ
 Майя Димитрова Кузова – Филологически факултет
 Антоанета Стефанова Джельова – Филологически факултет
 Гургана Василева Кръстева – Филологически факултет
 Витана Василева Костадинова – Филологически факултет
 Николинка Александрова Атанасова – Педагогически факултет

Главен асистент

Петя Константинова Хаджийска-Йосифова – Юридически факултет
 Ваня Николаева Тодорова – Юридически факултет
 Николай Вакрилов Вакрилов – ФТФ
 Валентин Ганчев Кабаджов – ФТФ
 Мариана Филипова Шопова – ФТФ
 Игнат Трифонов Игнатов – ФИСН
 Мартина Стоилова Манева – Философско-исторически факултет (ФИФ)
 Димитрина Георгиева Костадинова-Хамзе – Филологически факултет
 Боряна Тенчева Тенчева – Филологически факултет
 Кристина Стоянова Крислова – Филологически факултет
 Валя Спасова Арнаудова – ФМИ (Филиал Смолян)
 Георги Генков Николов – ФИСН

НАУЧНИ СТЕПЕНИ

Научна степен „доктор на науките“

Константин Иванов Куцаров – Филологически факултет

Образователна и научна степен „доктор“

Димитър Руменов Разпопов – ФМИ
 Гургана Цонева Цонева – ФИФ

Петко Деянов Георгиев – ФИФ
 Добромир Дамянов Добрев – Биологически факултет
 Владимир Дамянов Добрев – Биологически факултет
 Атанас Василев Илчев – ФМИ
 Павел Руменов Янев – Химически факултет
 Ангел Стоянов Ангелов – ФМИ
 Зорница Георгиева Пранджева – ФИФ
 Марияна Атанасова Стоянова – Педагогически факултет
 Катерина Благоева Василева – Педагогически факултет
 Катя Стайкова Стоилова – Педагогически факултет
 Биляна Младенова Калоферова – Педагогически факултет
 Петър Веселинов Койчев – Педагогически факултет
 Гургана Димитрова Димитрова – ФИСН
 Спас Димитров Джоглов – Биологически факултет
 Гургана Манчева Манева – Педагогически факултет
 Недялка Петрова Гарова – Педагогически факултет
 Владислава Ангелова Митева – Педагогически факултет
 Радка Паскова Колева – ФМИ
 Анатоли Веселинов Карабов – ФМИ
 Ина Илианова Карова – Педагогически факултет
 Жанета Василева Ямалиева – Педагогически факултет
 Георги Илийчев Илиев – ФМИ
 Евгений Владимирович Черников – Педагогически факултет
 Елизавета Андреевна Емелянова – Педагогически факултет
 Катя Христова Николова-Маламова – Биологически факултет
 София Николаева Дачева – Филологически факултет
 Борислава Атанасова Тодорова – Биологически факултет
 Магдалена Ванева Хаджиева – Педагогически факултет
 Борислав Петров Матеев – Биологически факултет
 Милена Георгиева Ташева – ФИФ
 Ася Тодорова Тоскова – ФМИ
 Ана Исабел Диас Гарсия – Филологически факултет
 Райна Василева Танчева – Филологически факултет
 Димитър Паунов Георгиев – Филологически факултет
 Красимир Пламенов Витларов – ФТФ
 Костадина Георгиева Кацарова – ФТФ
 Милена Ангелова Кацарска – Филологически факултет
 Ирина Георгиева Митърчева – Филологически факултет
 Елена Ангелова Каменова – Педагогически факултет
 Мая Спасова Соколова – Педагогически факултет
 Стоян Николов Димитров – Педагогически факултет
 Даниела Георгиева Моллова-Дошкова – Биологически факултет
 Недялко Георгиев Петров – Юридически факултет
 Мария Лъчезарова Янкова – Биологически факултет
 Ина Димитрова Кирилова – Биологически факултет
 Веселин Николаев Кюркчиев – ФМИ
 Димитър Ангелов Панчев – ФИФ
 Ерхан Рамаданов Ахмедов – ФИФ
 Волен Станиславов Аркумарев – Биологически факултет

Филологическият факултет организира състезания за зрелостници, които важат и за прием в Университета

Национално състезание по български език и литература

На 1.02.2020 г. Филологическият факултет на Пловдивския университет организира за четвърта поредна година Национално състезание по български език и литература за зрелостници. Налагането на авторитета на състезанието датира преди тези четири години и то се явява продължение на една ползотворна традиция.

Целта на това национално съревнование е не само да се предостави възможност на зрелостниците да проверят нивото на своите знания, но също така да се стимулират завършващите средното си образование ученици, които при получаване на отлична оценка от състезанието могат да се запишат за студенти във Филологическия факултет. Участието в състезанието по традиция е безплатно. Кандидатите работиха по два равнопоставени модула – езиков и литературен. При кандидатстване за специалност във Филологическия факултет на Пловдивския университет получената отлична оценка от състезанието е със статут на балообразуваща, като няма да зависи от успеха, който ще има зрелостникът на матурата (стига той да е положителен).

Още с подаването на документите през месец юни получените оценки „отличен 5.50“ (и над тази оценка) имат шанса да станат студенти в една от следните избрани от тях специалности: българска филология, славистика, български език и корейски език, български език и китайски език, български език и руски език, български език и френски език, български език и италиански език, български език и новогръцки език, български език и турски език, български език и история, български език и испански език, български език и немски език, български език и португалски език, български език и гражданско образование.

Тази година състезанието се проведе в Първа аула и в 122. аудитория в Нова сграда на Пловдивския университет. Продължи 3 астрономически часа и според изискванията форматът му беше много близък до този на държавния зрелостен изпит. Може би високото ниво на преподавателския екип, който подготвя изпитните въпроси за състезанието, както и все по-голямата популярност на тази надпревара предизвикаха 296 дванадесетокласници да се регистрират за участие през 2020 г. Залите на Нова сграда на Пловдивския университет едва успяха да поберат толкова много участници. Организацията на подобно мащабно събитие разчита много на помощта на докторантите към Филологическия факултет, които се отзоваха и с професионалното си отношение осигуриха

безпроблемното протичане на изпита. Ето защо деканското ръководство на Филологическия факултет изказва благодарност на докторантите Мария Ханзърова, Сема Куцарова, Ваня Ненова, Диана Мъркова, Вадим Банев, Даниел Каменов, Здравко Генев, Васил Стаменов и Илия Точев за помощта при провеждане на състезанието.

Истината е, че реално представилите се кандидати бяха по-малко (226 са явилите се на изпита), но фактът е достатъчно показателен – интересът към състезанието с всяка изминала година нараства. През 2017 г. регистрираните за участие зрелостници бяха едва 90. През следващите години те се увеличаваха на 130, над 180, а този февруари отчетохме рекорден брой на интересующите се от надпреварата. За отбелязване е и друга положителна тенденция – отчетохме участие на ученици от почти цяла Южна България, разбира се, най-масово е участието от Пловдив и региона, но е факт, че имаше средношколци от Варна, Бургас, Свиленград, Карнобат, Харманли, Троян, Ловеч, Своге, Враца, Костенец, Хасково, Смолян, Стара Загора, които бяха дошли специално за участие в нашето състезание.

Какво показаха резултатите? От явилите се кандидати отлична оценка получиха 85 младежи и девойки (т.е. повече от една трета от състезаващите се). Тази година отчитаме и липса на слаби оценки сред резултатите от тестовете. При най-добрите има две участнички с равен брой точки, които са класирани на първо място – това са Вяра Трифонова и Лилия Иларионова; двама (с равен брой точки) са на второ място – Ирина Христова и Николай Николов; и двама са на трето място – Даниела Кърмова и Деяна Денчева. Радващ е фактът, че за първи път един от кандидатите получи пълен брой от възможните точки на литературния модул. Изводите, които можем да си направим от проведеното състезание, са: утвърден интерес към формата на конкурса, все по-добри и обнадеждаващи резултати и най-вече – възможност Филологическият факултет на Пловдивския университет да увеличава приема на мотивирани, целеустремени и добре подготвени предварително студенти в едни от най-престижните свои специалности. Надяваме се, че констатираната положителна практика на прием чрез явяване на Националното състезание по български език и литература в Пловдивския университет ще се утвърди, а Филологическият факултет ще повиши качеството на обучението си с привличането на смели, амбициозни и знаещи зрелостници.

Организационният екип

Национално състезание по руски език

Гл. ас. д-р Милена СТОЙКОВА,

гл. ас. д-р Наталия ХРИСТОВА

В разгара сме на Националното състезание по руски език за зрелостници „Я ЗНАТОК РУССКОГО ЯЗЫКА“, традиционно провеждано от Катедрата по руски език на ПУ „Паисий Хилендарски“ в рамките на кандидат-студентския календар с инициативи на Филологическия факултет.

Напомниме, че успешно представилите се участници могат да бъдат приети за студенти във Филологическия факултет (в специалностите „Руска филология“ и „Български език и руски език“) без необходимост от полагане на конкурсен изпит или държавен зрелостен изпит по руски език. С получена от състезанието оценка „отличен“ (5,50 и по-висока) участниците могат веднага да се запишат в желаната от тях специалност. Участието е безплатно! Стартът на състезанието по руски език за зрелостници беше даден на 12 февруари 2020 г. в Иновативно СУ „Проф. д-р Асен Златаров“, гр. Първомай. Участваха 26 ученици от 11. и 12. клас. За впечатлени-

Участници в състезанието от гр. Първомай

ята си от обучението във Филологическия факултет на ПУ „Паисий Хилендарски“ разказа Йорданка Дичева – възпитаничка на училището и наша студентка от втори курс в спец. „Български език и

На стр. 5 ➔

Районният съд в Пловдив и Юридическият факултет на ПУ ще си сътрудничат

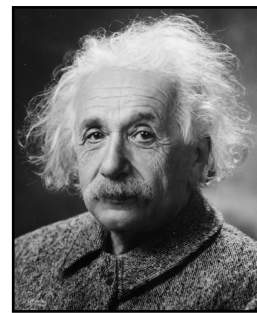
Доц. Даниела Дончева и Иван Калибацев

Районният съд – Пловдив, и Пловдивският университет са подписали договор за сътрудничество, който е насочен към съвместни инициативи между Юридическия факултет и съда. Идеята е студентите по право да провеждат част от упражненията си в съда. Те ще участват в съдебните процеси, които изучават, и така ще прилагат теоретичните си знания на практика. Целта е практическата им подготовка да бъде на по-високо ниво, посочи председателят на Районния съд – Иван Калибацев.

„Отношенията между Районния съд и Пловдивския университет са традиционно добри“, поясни деканът на Юридическия факултет доц. д-р Даниела Дончева. Тя съобщи, че занятията в съда ще се провеждат един път месечно по график за всяка от групите на II и III курс. Те ще посещават съда, за да се запознаят с делата за деня, да присъстват на тях, а след това да коментират със съдиите съдебните казуси.

„Това е изключително важно за подготовката на студентите, тъй като в динамичната среда, в която се обучават, трябва да им се даде възможност за предимство пред колегите им от останалите български университети, където се изучава право. Според нас теоретичната подготовка не е достатъчна. Тя трябва да се доразвие с практическа“, подчерта доц. Дончева. И допълни, че желанието на ръководството на Юридическия факултет е с тези изнесени упражнения в съда студентите да се научат да мислят юридически.

Любимата задача на Айнщайн

Много хора обичат да решават логически задачи, затова ви предлагаме една от най-сложните – нарича се *Загадката на Айнщайн* и изисква решаване наум. С тази задача Алберт Айнщайн проверявал логическото мислене на своите бъдещи сътрудници. Във връзка с нея приписват на големия учен твърдението, че само 2% от населението на нашата планета може да оперира с понятия, свързани с пет признака едновременно.

Ако приемем това твърдение за вярно, значи *Загадката на Айнщайн* може да бъде решена само от тези два процента надарени хора. Тук трябва да се отбележи първоначалният замисъл – класическото решаване е без никакви записки или допълнителни способности за съхраняване на информацията. Всички пресмятания трябва да са направени наум.

Загадката на Айнщайн

1. На улицата има пет къщи.	10. Норвежецът живее в първата къща.
2. Англичанинът живее в червената къща.	11. Съседът на този, който пуши Chesterfield, има лисица.
3. Испанецът има куче.	12. В къщата, съседна на тази, в която има кон, пушат Kool.
4. В зелената къща се пие кафе.	13. Този, който пуши Lucky Strike, пие портокалов сок.
5. Руснакът пие чай.	14. Японецът пуши Parliament.
6. Зелената къща е непосредствено отдясно на бялата къща.	15. Норвежецът живее до синята къща.
7. Този, който пуши Old Gold, отглежда охлюви.	
8. В жълтата къща се пуши Kool.	
9. В централната къща пият мляко.	

Кой пие вода? Кой държи зебра?

Общите изисквания за всички логически задачи са: съсредоточеност, упоритост и търпение. Надяваме се, че при вас ще се получи и *Загадката на Айнщайн* няма да издържи на интелектуалното ви усилие.

➔ От стр. 4

руски език“. Дани сподели защо е избрала БЕРЕ пред лингвистиките и подчерта, че не съжалява, тъй като тази специалност ѝ дава равностойни компетентности. Бяхме в Първомай за втора година с любезното домакинство на директора на училището господин Чавдар Здравчев и със съдействието на Радка Муратова – колега русист, възпитаник на ПУ. Учениците там изучават руски като втори чужд.

За шеста поредна година на 13 февруари Иновативно СУ „М. Горки“ в Стара Загора подкрепи желанието на зрелостниците да покажат своите знания и даде възможност на изучаващите руски език и култура да се изявят. Това се случва с любезното съдействие на директорката госпожа Мариана Пенчева и колегите русисти. Възпитаниците на училището Нина Петрова и Детелина Миткова бяха квестори на състезанието и споделиха впечатленията си от обучението във Филологическия факултет по предпочитаните от тях специалности, като пожелаха на зрелостниците догодина да се виждат в учебните зали на Пловдивския университет.

На 15 февруари в 8. аудитория на Ректората Айлин Гюзелова – пълна отличничка от състезанието през 2019 г. – посрещна участниците и сподели удовлетворението си от правилно направения избор на специалността „Руска филология“. В Пловдив се състезаваха зрелостници от ЕГ „Иван Вазов“, ХГ „Св. св. Кирил и Методий“, СУ „Паисий Хилендарски“.

Национално състезание по руски език

Състезанието, станало традиционно и очаквано от средношколците в град Бургас, се проведе на 19.02.2020 г. в Иновативна гимназия „Васил Левски“, а квестори бяха възпитаници на гимназията, които са настоящи студенти в 3. и 4. курс, спец. „Руска филология“, Атанас Костадинов, Бетина Георгиева, Владимир Петкова, Ирина Неделчева, Лия Златева и Ралица Бинева.

Интересът към нашето състезание от страна на учениците в Иновативно средно училище „Св. св. Кирил и Методий“ – Велинград, ще ни отведе при тях на 20.03.2020 г. По инициатива на Филип Филипов – учител по руски език и възпитаник на Катедрата по руска филология, на 21 и 22 март се провежда семинар, посветен на 160-годишнината от рождението на Антон Чехов, на тема: „Иновативни практики в преподаването на руската художествена литература. Драматизацията на класическия литературен текст като успешна стратегия за разбирането му“. Партньор е Филологическият факултет на ПУ „Паисий Хилендарски“. Нашите студенти русисти са подготвили и ще представят тематична викторина с награди.

На официална церемония ще бъдат обявени резултатите и ще бъдат връчени награди на отличилите се, както и грамоти за участие. Датата и мястото ще бъдат обявени допълнително.

Предстои Катедрата по руска филология да обяви конкурс за превод на няколко непревеждани разказа на А. П. Чехов. В конкурса ще могат да участват изучаващите руски език средношколци и студенти, които ще бъдат разделени съответно в две категории.

Две от наградите „Студент на годината“ са за представители на Пловдивския университет

Наградите „Студент на годината“ за 2019 г. бяха връчени на тържествена церемония, проведена на 16 декември в Голямата зала на Националния студентски дом. Събитието се организира от Националното представителство на студентските съвети и се провежда под патронажа на министъра на образованието и науката Красимир Вълчев, който връчи и наградата в един от разделите. То бе уважено от редица представители на законодателната и изпълнителната власт, на академичните и творческите среди, на бизнеса – председателя на Народното събрание г-жа Цвета Караянчева, председателя на Комисията по образование и наука Милена Дамянова, кмета на София Йорданка Фандъкова, председателя на Съвета на ректорите проф. д-р Любен Тотев, председателя на Съюза на артистите в България Христо Мутафчиев и др.

Церемонията бе първото официално събитие от м. декември 2001 г. насам, проведено в Голямата зала на НСД, построена през 1933 г. Това стана възможно благодарение на едно-

Меги Дакова благодарни на организаторите за полученото високо признание

годишния труд на множество доброволци, както и на дарителите от „БТВ Медия Груп“, които осигуриха над 15 000 лв. за изпълнение на неотложни мерки по въвеждането на залата в състояние, позволяващо провеждането на подобно мащабно събитие. Средствата бяха набрани от SMS постъпленията от телевизионния формат „Гласът на България“. Победителите в 16-те категории бяха избрани сред повече от 100 участници от висши училища в цялата страна.

Радващо е, че две от наградите са за представители на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“: Елка Петрова от Филологическия факултет получи приза „Студент на годината“ в раздела „Хуманитарни науки“ (получава го за втори път), а специалната награда за докторант с високи постижения и активна роля в студентско-самоуправление заслужи Меги Дакова (която също е отличена за втори път) – докторант към Факултета по икономически и социални науки.

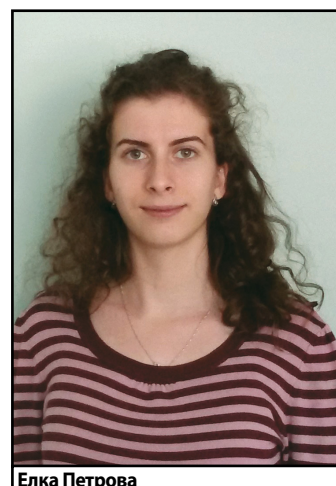
Елка Петрова – студент на годината в раздела „Хуманитарни науки“

Елка Петрова Петрова е студентка от V курс в специалността „Славистика“ (българистичен и славистичен модул). Научните ѝ интереси са в областта на лингвистиката, лингвокултурологията, етнолингвистиката, и славянския фолклор и митология. Носител на награди за есеистика, литература и научни текстове („Носители на просвета“; „Растението, без което не

мога“; XX юбилейна конференция за студентско научно творчество с международно участие, организирана от БСУ и др.). Активен участник в университетски и национални научни проекти. Стипендиант в конкурса за отпускане на стипендии на български граждани – студенти в български държавни висши училища, за обучение, специализации и научни изследвания

в чужбина. Председател на Факултетния студентски съвет към Филологическия факултет на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“.

Ето какво сподели Елка Петрова в своя профил във фейсбук веднага след обявяването на наградата, която не може да получи лично, защото беше по програмата „Еразъм“ в Чехия:

Елка Петрова

За наградите, за филологията и за мечтите...

Отдалече получена награда, благодаря на Петър Петров, че ме представлява на събитието...

Ако ме познавате добре, няма да имате нужда от обяснението, че наградите за мен са просто случайно изникнали цветя по пътя. Никога не са били цел, не могат да бъдат посока или двигател. Истината е, че често ги забравям, когато някой документ изисква от мен да ги опиша, защото са набутани под купища лекции в старата ракла. Вярвам, че вдъхновението, желанието и истински великите хора са тези, които имат силата да дърпат всеки човек напред, а не листи луксозна хартия. И макар да знам, че думите имат неописуема сила, понякога е нужна само една и тя е „благодаря“. Благодаря на всеки, който някога ми е казал поне една мотивираща дума, подкрепил ме е, надъхал ме е или ме е критикувал градивно! Ако можех, бих разчупила и раздала тази награда на всички Вас, които през изминалите години вярвате неуморно в мен! Благодаря на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ и на Филологическия факултет за предоставената възможност за развитие, за подкрепата. И не на последно място – благодаря на онези личности, чиито имена знам, че няма нужда да изброявам, онези, които наричам по думите на Марк Твен „истински велики хора“. Човеци, които неспирно ме вдъхновяват и мотивират да повярвам в собст-

вените си възможности! Благодаря Ви, че ми показвате пътя и ме оставяте да Ви изненадам!

И ако някой има нужда от допълнително думи, то...

Съществуваше време, когато стрелките на часовника нямаха значение, защото ежедневието беше подчинено на различни „закопи“ от тези, които обикновено се заключват в циферблата. Това за мен бяха годините, когато все още носех панделки, обувки със зайчета, пишех писма на тайнствен език, връзваха косата ми на опашки и прекарвах лятото при своите баба и дядо в малък град край морето. Игрите в близката до дома ни градинка бяха така унасящи в своя ритъм и толкова сладки на вкус, че не ме интересуваше твърдостта на земята, с която често се срещах, нямаха стойност раните, ожулените колени, надраните от грубия чакъл ръце, защото в моя малък детски свят беше важна скоростта на веселбата, копнежът да достигнеш до успеха, да пребориш поредното предизвикателство, да усвоиш умения, които ще те превърнат в „герой на деня“ и в желан съотборник за следващата битка. В онези лета слънцето и луната незабележимо за мен сменяха местата си, маркерите в календара бяха танците, загадките, ребусите, паролите, криениците, гонениците и планомерният въпрос

Кипърски и гръцки дипломати гостуваха в ПУ за традиционното разрязване на Васильовата пита

Студентите и преподавателите от сектор „Новогръцки език“ към Катедрата по общо езикознание и история на българския език, както и множество гости се събраха на 8 януари за поредна година около новогодишната пита. Събитието за разрязването на Васильовата пита с парà според гръцкия обичай и този път бе съпроводено с музика, празнично настроение, аромати на коледни гръцки сладки и вълнение.

Сред гостите в бистро f10 бяха заместник-деканите на Филологическия факултет, а с присъствието си тържеството почетоха Н. Пр. посланикът на Република Кипър г-н Мариос Кундуридис, а от Посолството на Република Гърция – първият съветник г-н Маркос Триполитакис и завеждащият консулската служба г-н Йоргос Краняс.

От името на ректорското ръководство към организаторите, участниците и гостите приветствие отправи заместник-ректорът проф. д.п.н. Румяна Танкова, а проф. д-р Стойна Пороманска припомни моменти от 17-годишната история на пловдивската неоелинистика.

Студентите, изучаващи новогръцки език, разказаха за същността на обичая „Василопита“ и изнесоха рецитал от коледно-новогодишни стихове на гръцки и български език, включително и на кипърски диалект, с което впечатлиха силно присъстващите. Гръцкият лектор К. Кирицоупулос представи традиционното разпукване на нара, по зърната на който гръци и кипърци гадаят за благоденствието през новата година. От гр. Серес пък долетя празничното видеообръщение на поета Стелиос Саривасилис до неоелинистите и всички приятели на новогръцкия сектор.

На преден план са студенти неоелинисти, които взеха участие и в празничната програма

Ритуалът по разрязването на Васильовата пита

Преди разрязването на трите новогодишни питу от ВИП гостите завършилият специалността „Балканистика“ в ПУ отец Димитър Кирев прочете традиционната молитва за хляба.

Представителите на дипломатическите мисии благодариха за гостоприемството и потвърдиха готовността си да подкрепят и в бъдеще инициативите на неоелинистите и да си сътрудничат с академичната

общност на Пловдивския университет. Специална благодарност отправиха към проф. Пороманска, почетен доктор на Пловдивския университет, за дългогодишните ѝ усилия за разпространението на новогръцкия език и култура в България и за взаимното опознаване на народите на трите страни.

➔ От стр. 6

За наградите, за филологията...

– „Каква ще станеш, когато пораснеш?“. Това питане запалваше някаква искрица у мен, която ме подтикваше да отвърна с неприсъща увереност и гордост: „Ще се занимавам с това, което ми носи щастие и обичам“. Подобен отговор винаги довеждаше до смеха и тъжната въздишка на присъстващите: „Ех, мечтателка е още...“

Сега, когато привидно минутите отдавна са ме уловили в своите мрежи и някак принудили примирено да изпълнявам непрестанните прищевки на рутината, далеч съм от дните на гонениците и ребусите, въпросът е различен от системния в моето „някога“, мъничко е усложнен, защото често трябва да погледна на себе си като на специалист, да надникна в бъдещето, да се разровя из дълбините на представите си за реализация и да опиша плановите си, и за финал да предположа как реалността би отговорила на очакваната ми.

Истината е, че с годините останах изгубена в онова „още“ и не се отказах да бъда мечтател, но разликата е, че превърнах детската решителност на отговора си във вълшебството, променящо облика на мечтите ми в цели, и вече мога да кажа, че съм открила „това“, което ми доставя удоволствие и ме преобразява в щастлива – филологията, най-вече лингвистиката.

Случи се някъде преди малко повече от четири зими, когато с попълването на няколко документа започнах своето обучение в университета. Беше ми нужен един ден в аудиториите и купчинка лекции, за да се убедя, че съм взела едно от най-правилните решения в живота си, че се намирам на пътя, който ще ме отведе към желаната от мен в детството професия. Бях избрала да опоз-

навам света на филологията. По това същото време прекрачих плахо и с малки

стъпки и в полетата на лингвистиката. Годините неусетно се процедирах между задачи, учебни предмети и вълнения. Чертаех странна линия на времето – датите върху стрелката обозначаваха новите обекти по пътя на знанието, които откривах и изучавах. Постепенно осъзнах, че лингвистиката е както изкуство, което те вдъхновява, привлича и изненадва, така и игра, напомняща на онези от моето минало. Поела по пътеките на обучението си, създавах картина – специално и неповторимо изображение, което добиваше очертания бавно, с шрихи и триене с гума, научих се първо да подбирам цветовете, а после – да ги съчетавам, започвах да обръщам внимание на детайла и да търся красотата в нюанса, но четката в ръцете ми винаги беше резултат от онзи огън, който ме мотивираше да напредвам в игрите, от старото удоволствие да научавам нови неща и от смелостта да падам.

Днес имам същите копнежи, но вече и планове – да продължавам да „рисувам“, да крача напред към бъдещето, неуморно да мечтая, да се стремя да науча достатъчно, да се усъвършенствам в професионалното направление, което съм избрала, за да имам увереността един ден да възкликна: „Ето, аз съм специалист, работя това, което обичам!“

А реалността е, че съм си същото хлапе – жадно за знания, безразлично към разкъраваните колена, към трудностите, които ще се борят задъхано и дори отчаяно да му препречат пътя, да замъглят гледката към мечтите му, и че отново времето е загубило своя познат ритъм, стрелките са подчинени на моето вдъхновение да разгада тайните, спотаени по улиците на същността на езика.

Доковане до културата на догоните – едно от митичните африкански племена

– Д-р Тавитян, през лятото на 2019 г. пловдивчани и гостите на града имаха възможност за кратко да се докоснат до едно от митичните африкански племена – догоните. От коя държава са и по какъв повод бяха в Пловдив?

– В разгара на множеството събития, състояли се в Европейската столица на културата, се проведе и XXV международен фолклорен фестивал. По традиция той е организиран от Община Пловдив, дирекция „Култура и културно наследство“, като в него взимат участие състави от Грузия, Сърбия, Индия... Сред участниците са и представители от Мали (Западна Африка). ТРАКТ-МАЛИ е театрална труппа, основана през февруари 1991 г. Съставена е от 10 души с разностранни дейности (актьори, певци, танцьори) и полиглоти, говорещи догон, пеул, бамбара и френски език.

– **Защо са митични, като че ли са по-скоро непознати за нас, европейците?**

– Като говорим за догоните, важно е да споменем, че става дума за различна цивилизация, а именно африканската. Тук е мястото да направя препратка с Мелко, който заключава, че е налице „голяма степен на съгласие“ за най-малко дванайсет основни цивилизации, седем от които вече не съществуват (месопотамска, египетска, критска, класическа, византийска, средноамериканска и андийска), а пет продължават да съществуват (китайска, японска, индийска, ислямска и западна). Към тях някои учени прибавят като отделна цивилизация и руско-православната. Към тези шест се добавят латиноамериканската и африканската цивилизация. В основата на отношенията с Другия, Чуждия стои доверието. То се печели трудно и трябва да бъде оправдано. Загубата му води до отлъчване от общността. В контекста на конкретния случай догоните не се доверят лесно на хора извън общността. В исторически план това е свързано с името на един френски изследовател, който е постъпил некоректно спрямо тях.

– **Свещените ритуали съпътстват всяко африканско племе. Кой е най-важният, най-значимият ритуал за догоните и защо?**

– Ритуалите на догоните са свързани с митичните им вярвания и повечето се изпълняват в контекста на един от четирите основни култа. Пазителите на традициите на маските, или *ава*, са всички мъже и някои избрани. Сред тях няма никакви жени. Маските играят основно място в културата на догоните. Членовете на *ава* танцуват на ритуални церемонии, като носят маски, представящи хора на различна възраст (стари хора, млади момичета), животни (черни и бели маймуни, крокодили и антилопи). Най-известната маска от всички тях е маската *канага*. Тя се свързва с мита за създаването.

Друг интересен култ е *лебе*. Той се свързва с няколко аграрни церемонии, посветени на славата и възкресението на Номмо. Култът към *бину* е псевдототемичен. Семействата на догоните са свързани с една от осемте групи от предци и *бину*, който често е под формата на животно, се приема да представлява прародителя. Всяко село или

2019 година е вече в историята. По особен начин тя бе значима за Пловдив като Европейска столица на културата и всеобщо заслужено в културния календар се вписаха стотици събития, които оставиха значим отпечатък в съзнанието не само на пловдивчани, но на всички онези стотици хиляди туристи, които по една или друга причина посетиха града под тепетата. Обаче и преди, и сега, а сигурно и занаят едно от най-значимите събития е и ще бъде Международният фолклорен фестивал. В годината на еврокултурна столица по пловдивските улици и сцени дефилираха догони. Африканско племе, което е колкото магично, толкова и непознато. Затова в следващите редове за кратко ще се опитаме да ви го представим през погледа на д-р Таки Тавитян, който по време на феста беше гуд на фолклорния състав от догони. Тя е защитила докторска степен във Философско-историческия факултет с тема на дисертационния труд „Арменците в България. Идентичност и историческа памет“. Интересите ѝ са предимно в областта на културата.

Д-р Таки Тавитян заедно с догони – участници във фолклорния фестивал

клан има свой тотем. Жертви се принасят на *бину*, за да насърчат безсмъртните предци да гледат благосклонно на живите.

Култът към *предците* е подобен на този на *бину*, като съществената разлика е, че първият се отнася до отделни семейства. Всяко домакинство има олтар, посветен на прародител, и главата на семейството ръководи ритуалите.

Най-важният ритуал сред догоните е *сиги*. Произхожда от Юга и се изпълнява на всеки 60 години, следващият трябва да бъде през 2027 г. *Сиги* е религиозна церемония, чиято основна

цел е да се отбележат митични събития.

– **Какво е отношението им към европейците и християнството? Говорят на френски, но в същото време сигурно имат свои езици.**

– Много догони смятат, че някои европейци са шпиони, които идват по техните земи, за да ги шпионират. Една от причините е свързана с известна степен с френския учен Марсел Гриол. Той хвърля светлина върху това африканско племе и върху културата, която е била *terra incognita*. В очите на догоните Гриол е част от колонизаторите, които експлоатират народа години наред. Начинът, по който ги разпитва, провокира уплаха в тях и те не отговарят правилно на поставените им въпроси. Наред с това той задига множество ценни предмети на изкуството и ги продава в Европа. Именно с тези свои действия Гриол губи доверието, което вероятно първоначално е получил. По природа са анимисти. Названието „анимизъм“ произхожда от латинската дума *anima* (душа). Анимизмът има свой специфичен корен като

светогледен и културен феномен, изразяващ предисторични форми на осъществяване на вярвания и ритуали. Повсеместно е разпространена представата, че всичко е одуховено, че във всичко присъстват невидими сили. Едуард Тейлър установява анимизма в изследванията на генезиса на религията и културата. Анимизмът е предрелигиозно вярване и представа. Той предхожда трите големи монотеистични религии, а именно юдаизъм, християнство и ислям.

Догоните вярват в Бог-създател, но имат междинен бог, който е видим и с когото могат да говорят в случай на необходимост. Те го наричат Бог-фетиш. Всяко село, всяка група има свои духове закрилници. Догоните имат и тотемите, които са обожествени животни или растения, в които се смята, че продължава да живее душата на прародител. Той е почитан като закрилник или покровител на рода или на групата. С идването на монотеистичните религии, като християнството и исляма, много догони приемат тези две религии. Въпреки това голяма част от тях не изоставят анимизма. Дори има редица случаи, когато в церемониите се включват хора, вече приели християнството или исляма.

Да, догоните имат свой писмен език и дори преподават в начални училища и в университети. Въпреки желанието им да бъде наложен друг език, официалният език остава френският. Наложената езикова система се дължи на политиката на правителството да поддържа езика на колонизатора.

Етноложко и антроположко лято 2019

**Виктория ИВАНОВА – 3. курс, „Социална антропология“,
Философско-исторически факултет**

През лятото на 2019 г. студентите от специалностите „Етнология“, „Социална антропология“ и „История“ проведоха своите традиционни теренни проучвания в две специфични населени места. Младешите от 1. курс, „История“, 2. курс, „Социална антропология“, и 2. и 3. курс, „Етнология“, работиха върху теми, свързани с материалната и нематериалната култура и историческата памет на населението на с. Свежен, община Брезово. Четвъртокурсниците от специалностите „Етнология“ и „Социална антропология“ изследваха културните и социалните специфики на кварталите на гр. Пловдив.

На 17.01.2020 г. в зала „Компас“ в Пловдивския университет студентите от Философско-историческия факултет представиха своите наблюдения и анализи на конференцията „Етноложко и антроположко лято 2019“. Гости на събитието бяха както преподаватели от ФИФ, така и жители на село Свежен. Конференцията бе открита от доц. д-р Меглена Златкова, ръководител на катедра „Етнология“, а г-н Иван Тачев, заместник-кмет на община Брезово, приветства участниците в конференцията и връчи на доц. д-р Кръстанова, декан на ФИФ, плакет и поздравителен адрес от г-н Христо Енков, кмет на община Брезово. Сред официалните гости бяха и г-жа Теодора Чучулигова, PR на община Брезово, и г-жа Дорте Енков, секретар на читалище „Христо Станчев“, с. Свежен. Конференцията бе финансирана от Студентския съвет на ПУ.

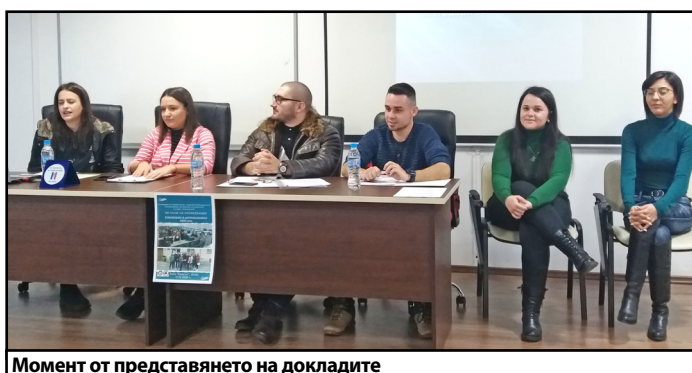
Представянето на резултатите от летните практики бе обособено в четири сесии: две за с. Свежен и две за гр. Пловдив.

В първата сесия студентите от специалността „История“ Валери Панайотов и Цветан Велинов представиха теми, свързани със срещите със свеженци и с традиционния им поминък, а Виктория Иванова, „Социална антропология“, и Лора Панайотова, „Етнология“, ни запознаха с фолклора и някои традиционни практики на жителите на с. Свежен. Сесията бе открита от Снежана Ганева, „Социална антропология“, с нестандартната тема за свръхестествени същества и погребалните практики на свеженци.

Втората сесия бе открита от Атанас Величков, „История“, и неговото проучване върху лични разкази за войните, споделени от жителите на Свежен. Християна Кънева, „Социална антропология“, разказа за читалището в с. Свежен и за неговите дейности, а Екатерина Мерланова, която е от същата специалност, разясни на присъстващите местата и процесите на търговия в селото в миналото и днес. Христо Петров, „Етнология“, представи темата си за паметта

Обща снимка на преподаватели и студенти след приключване на конференцията

Момент от представянето на докладите

Христо Петров, „Етнология“, откри третата сесия, като разсъждава върху границите между публичното и частното в кварталните пространства, а Екатерина Мерланова, „Социална антропология“, разказа за „Ухото“ и изчезващите квартали на „Кючук Париж“. Колегката ù Снежана Ганева сподели наблюденията си върху фабриката „Каменица“ като символ на квартала, а етнологът Георги Иванов ни върна в периода на социализма в кв. „Кючук Париж“ и кв. „Борислав“.

В последната сесия Инеса Геворгян, „Етнология“, сподели спомените на арменската общност за Стария град и Арменския културен дом, а Богомила Андреева от същата специалност представи гара Пловдив като място на спомени. Христиана Кънева, „Социална антропология“, закри сесията със своята разработка за Събота пазара.

Във времето за дискусия множеството въпроси (теоретични, методологически и съдържателни), отправени от преподавателите от ФИФ, предизвикаха интересни и задълбочени дебати. Конференцията завърши с официална церемония по връчване на сертификати за успешно проведена лятна практика и достойно представяне на резултатите от нея.

на свеженци за Васил Левски и Хаджи Димитър. Сесията включваше още два доклада на студенти етнологи – Георги Иванов представи интересна разработка за променливата колективна памет за пространства, сгради и имена, а Борислав Иванов сподели за процесите на изграждане на доверие между теренист и събеседник въз основа на лични наблюдения от 2018 и 2019 г.

В третата и четвъртата сесия бяха представени изследванията на студентите от 4. курс.

➔ От стр. 8

– Как се запазват и не се „претопяват“ в морето на колонизаторите? С какво се занимават основно и доколко са запознати с модерните технологии?

– Догоните са земеделци и дърворезбари. Те са консервативни спрямо културата на предците си. Въпреки това имат напреднали познания по отношение на технологиите. Доказателство е откриването на звездата Сириус Б и движението му преди много западни учени. Безспорно е налице „позападнване“ и модернизация в незападното общество. Тези два процеса са тясно свързани. Наблюдава се абсорбиране на съществени елементи на западното общество от западната култура, което води и до постепенна модернизация. Интересно е да се спомене, че колкото повече нарастват темповете на модернизация, толкова повече се наблюдава възраждане на местната култура. Модернизацията води до промени на цивилизационно ниво, тоест между Запада и западните общества, като засилва връзката на последните с културата на локално ниво.

Докосване до културата...

– Ти какво научи от тях за седмица общуване с една малка част от племето?

– Докоснах се до една напълно нова за мен цивилизация – африканската. Както споменах и по-рано, от изключително важно значение за тях е доверието. Надявам се да съм успяла да го спечеля и оправдая. Не бих могла да дам изчерпателен отговор на поставения от Вас въпрос. Причината за това се корени в хронотопа. Според мен ограниченията във времето и пространството не позволяват опознаването на догоните в детайли. Тук бих могла да погледна през две призма – неакадемичната и тази на учения. За първата отговорите биха били повърхностни и сведени до обикновени впечатления. Срещата с тях ми припомни, че в забързаното ни ежедневие трябва да се замисляме за обикновените неща от живота. За втората призма се изисква провеждане на задълбочено изследване, което за мен включва работа на терен в Африка. Посещението им в България бе едва първата стъпка от едно бъдещо изследване и обективно опознаване на догоните, доколкото обективността е постижима.

Интервю на Иван КЪРЧЕВ

Представяне на книги на академичната общност от Юридическия факултет

Началото на 2020 г. беше поставено с превърнала се в традиция проява. Целта на инициативата е да представи и популяризира научни издания на правна тематика, чиито автори са студенти и преподаватели от Юридическия факултет. На 14 януари т.г. в Заседателната зала на Ректората беше направена своеобразна премиера на излезлите през 2019 година книги на правна тематика, на която деканът доц. д-р Даниела Дончева бе специален гост. Изданията бяха представени от преподаватели във факултета, които са техни автори, съставители или участници в редакционните им колегии.

Книгите бяха представени в четири групи, като първи поред са *сборниците* – издания от академични конференции. През отминалата година на специализирания книжен пазар се появиха три сборника. Единият, със заглавие „Право и културни ценности“, има за съставители проф. д-р Ирена Илиева и доц. д-р Гергана Гозанска. Той е съвместно издание на ЮФ и Института за държавата и правото на БАН. На повече от 600 страници книгата предоставя достъп до 28 материала, изследващи най-разнообразни аспекти от посочената област. Преди това те бяха дискутирани на международен форум, проведен в края на 2018 г. в Пловдивския университет.

Друга авторитетна национална конференция, провела се в същия период в столицата, отбеляза солидно пловдивско участие. Тя даде повод за издаването на сборника „Предизвикателство: Неоснователното обогатяване!“ със съставители доц. д-р Стоян Ставру, д-р Димитър Топузов, докт. Николай Павлевчев (последните двама – от ЮФ). На почти 500 страници сборникът прави възможна появата на бял свят на 17 изследвания по темата.

През 2019 г. ЮФ бе домакин да друга мащабна проява, последвана от интересна едноименна книга. Това са Научните четения, посветени на 140-годишнината от приемането на Търновската конституция, със съставител на сборника доц. д-р Христо Паунов. В обем от около 500 страници читателите имат възможност да се запознаят с 47 доклада от четенията, провели се през април 2019 г.

Втората група издания са

две. В книгата „Собственост – развитие и перспективи“ авторът доц. д-р Люба Панайотова изследва влиянието, което конституционната и европейската съдебна практика оказват върху доктрините за правото на собственост. На едно от основанията за недействителност на

новоизлезли сборника с казуси. Единият е от областта на търговското право с автор д-р Жана Колева. Книгата е първо по рода си издание за тази учебна дисциплина, появила се отново след възстановяването на българското търговско право отпреди тридесет години. Другият сборник е от областта на семейното и наследствено право с автори д-р Д. Топузов и доц. д-р В. Тодорова. Книгата има очевиден успех, защото се радва на своето второ допълнено издание.

Третото представено заглавие е „Правен режим на пчеларството и свързаните дейности“. Помагалото обединява публикации по студентски проект, финансиран от Фонд „Научни изследвания“ на университета, главно на студенти, но и на преподаватели от ЮФ. Ръководителят на проекта доц. д-р Константин Пехливанов поясни, че сборникът има изключителна практическа насоченост – да бъде настолно четиво на пчеларите за уредбата на тяхната дейност. Тъкмо това е направило помагалото особено ценно и търсено от тях, което е атестат за сериозен успех на издадената книга.

Представените на събитието книги са общо тринадесет, но те съвсем не изчерпват научната продукция от 2019 г. на академичния състав на ЮФ. Нека 2020 донесе повече издания и творческо вдъхновение на авторите от ЮФ!

**Д-р Жана КОЛЕВА и
д-р Ангел ШОПОВ**

Представянето на новите издания в Юридическия факултет

учебниците. Тук присъстват два симпатични и сериозни по обем тома от областта на екологичното право (съответно – обща и специална част). Те са второ преработено и допълнено издание на учебника с автор проф. д.ю.н. Георги Пенчев. Не може да не се отбележи полезността на тези издания във време, когато екологичните проблеми са и глобални, и национални или пък (за жалост) засягат населението на големи български градове.

Третата група книжни тела са *монографиите*. Сериозна англоезична монография от престижната поредица „Международна правна енциклопедия“ утвърждава солидното участие на български автори в поредицата. Повечето от половината от тях са преподаватели в ЮФ на Пловдивския университет. Новоизлязлата книга е посветена на българското семейно и наследствено право и двама от общо тримата нейни съавтори са от ЮФ на ПУ – доц. д-р Велина Тодорова и д-р Д. Топузов.¹

Интерес предизвикват и монографиите на български език. От областта на гражданското право бяха представени

делките е посветена книгата „Унищожаемост на договорите поради измама“ на д-р Ангел Шопов.

Нова и неизследвана до момента тема от областта на трудовото право анализира в книгата си доц. д-р Ярослав Генова „Предприятието ползвател на работници за временна работа“. Тя търпи своето второ преработено издание. Похвален е прагматичният подход, следван от съавторите д-р Ивайло Василев и д-р Димитър Иванов, към анализ на материалноправните и процесуалните аспекти на възбраната в едноименната им книга.

В частта, посветена на *помагалата*, бяха представени два

Кой е добавил към името на поемата „Божествена комедия“ думата „божествена“

Знаменитата си „Божествена комедия“ самият Данте е озаглавил просто „Комедия“. По това време е имало строго разделяне на поемите на висок жанр – трагедията (която се пишела на латински и се засягали сериозни теми), и нисък жанр – комедията (пишело се предимно за светски неща с щастлив край на всекидневния език). Макар че тематиката на „Божествена комедия“ е достатъчно сериозна, именно „вulgарният“ италиански език не позволявал да бъде определена като трагедия. А думата „божествена“ към заглавието добавил след смъртта на Данте друг поет от епохата на Ранното възрождение – Джовани Бокачо.

¹ Ето библиографското описание на книгата: Todorova, Velina; Stavru, Stoyan & Topuzov, Dimitar. Republic of Bulgaria. International Encyclopaedia of Laws: Family and Succession Law. Kluwer Law Int. 2019.

Експерти от Европейската комисия оцениха напредъка по проекта „ПЕРИМЕД“

Делегация от 14 представители на Съвместния изследователски център (СИЦ, Joint Research Center) към Европейската комисия бяха на мисия в рамките на ангажимента за извършване на стратегическа оценка на изграждащите се центрове за компетентност в България и формулиране на препоръки за бъдещото им развитие.

Медицинският университет – Пловдив, беше домакин на срещата, в която взеха участие експертите на СИЦ, Елизабет Киркорова от Генералната дирекция „Регионална и селищна политика“ в Европейската комисия, представители на управляващия орган на Оперативната програма „Наука и образование за интелигентен растеж“ начело с изпълнителния директор Кирил Гератлиев.

Центърът за компетентност „Персонализирана иновативна медицина (ПЕРИМЕД)“ (BG05M2OP001-1.002-0005) е финансиран от Оперативна програма „Наука и образова-

Момент от изказването на доц. Атанас Владиков от екипа на Пловдивския университет

ние за интелигентен растеж“, съфинансирана от Европейския съюз чрез европейските структурни и инвестиционни фондове.

Целта на посещението на делегацията беше да се проследи напредъкът по проекта, да се запознаят с изградената вече научна инфраструктура, да разгледат оборудваните лаборатории и с екипа за управление да се обсъдят конкретни въпроси, свързани с бъдещото развитие на Центъра.

Срещата бе ръководена от проф. Мариана Мурджева – ректор на Медицинския университет, а представителите на трите институции бенефициенти – Медицинския университет в Пловдив, ПУ „Паисий Хилендарски“ и Института по минералогия и кристалография при БАН, направиха отделни презентации за напредъка на проекта, представиха закупеното вече оборудване и поставиха конкретни въпроси, засягащи устойчивото развитие на Цен-

търа след приключване на проекта.

Последвалата дискусия продължи повече от два часа. Експертите отправиха препоръки и предложения за функционирането на центровете от гледна точка на изграждане на подходяща организационна структура, управленски модели, възможности за осигуряване на устойчивост, включително финансова, участие в международни мрежи и сътрудничество с бизнеса.

Делегацията посети изследователска лаборатория към Центъра за компетентност, позиционирана в Катедрата по микробиология и имунология (Система за клетъчно сортиране за провеждане на специализирани молекулярно-генетични и фармако-терапевтични изследвания invitro) и Симулационния тренировъчен център на МУ – Пловдив.

Предвижда се посещение и в останалите партньорски организации: ПУ и ИМК – БАН.

Лекции по „Еразъм +“ в Юридическия факултет

В края на месец ноември гост преподавател от Университета в Битоля, Северна Македония, представи лекции пред студенти от Факултета по избрани теми от областта на международното частно право. Лектор беше доц. д-р Миряна Ристовска от ЮФ на Университета „Климмент Охридски“, като от страна на Пловдивския университет домакини бяха доц. д-р Димитър Деков, преподавател по международно частно право, и д-р А. Шопов – факултетен „Еразъм +“ координатор.

Доц. Ристовска представи пред аудиторията свои анализи и презентации по две отделни теми, всяка от които е ключова за международното частно право. Първата лекция беше посветена на определянето на приложимото право по договорните отношения с международен елемент съгласно с македонското право и правото на ЕС. Втората лекция засегна проблема за признаване и допускане на изпълнението на чуждестранни съдебни решения съгласно с македонското право и правото на ЕС.

В Университета стартират курсове по 14 чужди езика

През март Центърът за езици и интеркултурна комуникация на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ започва отново курсове по чужди езици. Обучението ще се осъществява от университетски преподаватели, като за всяко преминато ниво при успешно положен изпит курсистите получават университетски сертификат.

Занятията ще се провеждат в малки групи в следобедно-вечерните часове на делничните дни. В обучението се използват съвременни педагогически технологии и модерни учебни системи в съответствие с шестте нива на владение на съответния език според Европейската езикова рамка. Курсовете стартират при наличие на 10 кандидати за съответната група.

Предлаганите чужди езици са: английски, немски, руски, френски, италиански, испански, португалски, китайски, корейски, полски, чешки, сръбски и хърватски, гръцки и турски. Само по руски език се провежда и детски съботен курс за ученици от 1. до 5. клас.

Срокът за записване е до 28 февруари 2020 г. на телефони: 032 261 238 или 088 816 06 15. Лице за контакт е Светлана Попчева. ***

Центърът за езици и интеркултурна комуникация е създаден с решение на Академичния съвет на ПУ „Паисий Хилендарски“ през 1998 г. и е структурно звено на Филологическия факултет на университета.

Освен чуждоезиково обучение в центъра се осъществява и обучение по интеркултурна ориентация на български и чуждестранни студенти и преподаватели с цел участие в международни образователни програми.

Центърът разработва и международни проекти, свързани с изучаването на чужди езици и култури в контекста на интеркултурната комуникация.

Проф. д-р Елка Мирчева:

Чл.-кор. проф. Дора Иванова-Мирчева беше учен с разностранни интереси

– Проф. Мирчева, на 18 януари отбелязахме сто години от рождението на чл.-кор. проф. Дора Иванова-Мирчева. Какъв бе нейният контакт с медиевистиката извън институтския кабинет и университетската аудитория?

– Медиевистиката беше целият ѝ живот. Споменавате институтския ѝ кабинет, но на практика мястото за работа беше кабинетът у дома. Проф. Дора Мирчева обаче не беше самотен кабинетен учен. Тя беше темпераментен и завладяващ лектор. Всяка нейна изява на многобройните научни форуми, в които участваше, беше среща с впечатляващото ѝ умение да привлече и задържи вниманието на аудиторията.

– Нека да припомним, че е родена в учителско семейство, баща ѝ е класик, тя също се насочва към класическите езици още в гимназиалното си образование. Оттук ли идва интересът ѝ към старобългарския език и историческата развой на книжовния български език?

– И двамата ѝ родители са възпитаници на СУ „Св. Климент Охридски“, където завършват специалността *Славянска филология*. И двамата са гимназиални учители по български език и литература. Баща ѝ – Марин Иванов, е завършил класическата гимназия във Варна и е имал подчертан интерес към езикознанието. Подчертан е бил и интересът му към старобългарския език. Трудно е да си представим днес високото равнище на класическото образование по това време. За голямо съжаление, днешните студенти по филологическите дисциплини са на светлинни години от компетенциите, с които е излизал от гимназията, а да не говорим за университета, един класик. Ето една област на знанието, в която можем да кажем, че изминалите повече от 100 г. не са довели до напредък. На дядо ми са му предлагали специализация във Виена, но дългът към рано овдовялата му майка, към трима по-малки братя и сестри му пречат да избере пътя на науката.

Проф. Елка Мирчева

– Коя от темите, попаднали в научноизследователския обсег на чл.-кор. проф. Дора Иванова-Мирчева, я вълнуваше най-много?

– Проф. Дора Иванова-Мирчева беше учен с разностранни интереси, но онова, което я привличаше най-много, беше историята на книжовния български език до периода на Възраждането. Когато навлиза в науката, историята на говоримия български език има вече своите капитални изследвания в трудовете на Беньо Цонев, Стефан Младенов, Кирил Мирчев. Това

обаче не представлява пълната картина, защото говоримият и книжовният език се подчиняват на различни закони и преминават през различни периоди, които се разминават с векове. Именно това привличаше нейното внимание и стана повод за множество нейни трудове. На нея дължим и една от най-детайлните периодизации на историята на книжовния български език.

– Как се съотнасяха изследователят и преподавателят в нея?

– Тя обичаше преподаването. Казваше, че е записала славянска филология с намерението след това да стане учителка. Затова се записва в курса за стажанти, който по това време е траел 1 година. Цяла година онези, които са искали да получат учителска правоспособност за гимназиални учители, са посвещавали на усвояване на уменията да предават знания и са преподавали.

Впрочем още една разлика, която не е в полза на днешното образование. Една покана на професора ѝ по старобългарски език Стоян Романски, който по това време сформира екипа си в Института за български език, променя изцяло като че ли предначертания ѝ живот и я потапя в академичните среди. Когато Великотърновският университет я покани да поеме лекциите по история на българския език, за нея това беше шанс да се върне към преподаването. Това я натоваари допълнително, но беше едно от най-хубавите неща, които ѝ се случиха в творческия ѝ път.

– Лексикографски факт са двата големи тома на *Старобългарски речник*, а отговорният им редактор е именно чл.-кор. проф. Дора Иванова-Мирчева. Кое засега остава малко познато като публично достояние – създаването на концепцията за речника, неговото подготвяне, издаването, превръщането му в реалност?

– Изработването на този огромен труд беше поет от Секцията за история на българския език.

Проф. Дора Мирчева, чл.-кор. на БАН, е български учен медиевист. Завършва специалността „Славянска филология“ (1942), след което е асистент в Службата за български речник, създадена по-рано от акад. Стоян Романски. Впоследствие тази структура се превръща в Институт за български език.

Младши научен сътрудник става в Секцията за лексикология и лексикография, а старши – в Секцията за история на българския език. В периода 1969 – 1976 г. е последователно хоноруван доцент и професор във Великотърновския университет по история на българския език.

През 1976 г. оглавява Секцията за история на българския език в Българската академия на науките. Директор на Института за български език от 1979 до 1989. Носител на *Кирило-Методиевата награда* на БАН и на орден *Кирил и Методий* – I ст.

Автор е на множество езиковедски текстове. Те отразяват нейния изследователски интерес в областта на българската езикова история – от Кирило-Методиевия период до Възраждането, върху историята на книжовния съвременен български език, българската лексикология и лексикография. Достойна позиция сред тях заема и монографията „Развой на бъдеще време (futurum) в българския език от X до XVIII в.“

Чл.-кор. проф. Дора Иванова-Мирчева произхожда от хуманитарна среда. В семейната обстановка тя отрано има досег с класическите езици и словото в неговите езиково-литературни измерения. Школата в обучението по славянска филология в Софийския университет я среща с големите имена в българската филологическа наука. Оказва импулсиращо въздействие в търсенето на актуални отговори из езиковата старина и процесите, които отразяват развой на българския език от класическия старобългарски до новобългарското състояние.

Житейските обстоятелства свързват чл.-кор. проф. Дора Иванова-Мирчева в столицата с интелектуалната фамилия Мирчеви. Всеки от нейните представители има собствено присъствие и персонален начин на мислене. В това присъствие, към което тя добавя и своето, се появяват разностранни изследвания – ценен принос към историята на българския език в енигматичността на нейното своеобразие.

Студенти и ученици се включиха в благотворителен коледен базар

На 14 януари, когато в Русия настъпва старата Нова година (по юлианския календар), приятелите на Центъра за руски език и култура и Класна стая „Конфуций“ се събраха, за да отчетат резултатите от X благотворителен коледен базар с участие на студенти и ученици.

Тази година акцията се проведе в подкрепа на 20-годишния Димитър Щилиянов от град Сливен. През май 2018 г. Димитър е диагностициран със сериозно заболяване. Благодарение на адекватната реакция на лекарите в Пловдив момчето открива клиника във Виена (Австрия), откъдето обещава иновативно лечение с много добра прогноза. За съжаление, средствата за лечението са непосилни за семейството на младежа.

По този повод след успешно проведения благотворителен концерт на 1 декември миналата година по инициатива на „Клуба на мениджъра“ Центърът за руски език и култура към Пловдивския университет посвети десетото издание на традиционния си благотворителен коледен базар на каузата „Надежда за Димитър“. Съорганизатор на базара за втора

поредна година бе Класна стая „Конфуций“, а събитието отново подкрепиха Катедрата по руска филология, Студентският съвет и бистро Ф10.

Акцията се проведе на две места едновременно – в централното фоайе в Новата сграда на ПУ и в бистро Ф10 в Ректората, а с приготвени ястия, вдъхновени от кухнята на

Студентите – участници в благотворителната акция, заедно с доц. Юлиана Чакърова и ас. Елица Миланова

Русия, България и Китай, ръчно изработени украси, картички и още много изненади се включиха студенти русисти и китаисти, средношколци от Националната търговска гимназия, както и много приятели на Центъра за руски език и култура и Класна

Част от учениците, които се включиха в благотворителния базар, заедно с Анастасия Кехайова

стая „Конфуций“.

На 14 януари участниците в акцията получиха грамоти от директора на Центъра за руски език и култура доц. д-р Надя Чернева, която обяви, че усилията им са генерирани дарение от 1525,23 лв. в помощ на младия

Димитър Щилиянов. Доц. Чернева направи и кратък обзор на акцентите от работата на Руския център през изминалата 2019 година, като напомни за предстоящия 10-годишен юбилей на центъра през 2020-а.

Вечерта продължи със специална викторина, проведена от третокурсника от специалността „Български език и руски език“ Атанас Костадинов, както и караоке изпълнения на любими руски песни.

Анастасия КЕХАЙОВА
Център за руски език и култура

➔ От стр. 12

гарския език в Института за български език през далечната 1975 г. Ръководител на секцията тогава беше проф. Кирил Мирчев. Броени месеци след като проектът беше тръгнал, проф. Мирчев напусна този свят. Майка ми трябваше да поеме цялата тежест на тази изглеждаща тогава непосилна задача. Непосилна, защото на практика единственият човек, който разбираше от лексикографска работа, беше тя. Членовете на екипа трябваше да се учат в хода на изпълнението на задачата. Успоредно с това трябваше да се изготви и концепцията за речника. Желанието на проф. Мирчева беше той да не повтаря предходните подобни трудове. И го постигна. В Старобългарския речник на БАН за първи път един класически език е разработен с методите за лексикографска обработка на съвременните говорими езици, а резултатът

Чл.-кор. проф. Дора Иванова-Мирчева...

е още едно потвърждение, че старобългарският книжовен език не е изкуствено създаден конструкт, а жив организъм. Ценността му се увеличи многократно с включването на епиграфски материал и с привечдането на новобългарски съответствия на всяка една от лексемите. Ръкописът на речника е многострадален. Днес, когато всеки от нас сам подготвя за издаване своите трудове, за мнозина ще е трудно да си представят хилядите страници машинопис, подготвени за така наречения висок печат. Издателството на БАН дълго държало ръкописа и в края на краищата ни го върна. Настъпиха дълги години на търсене на финансова помощ за издаването на речника. Дълго безрезультатно търсене. До заветната 1999 г. и един конкурс на Министерство на културата. Тогава бял свят видя първият том на Старобъл-

гарския речник. Заради недалновидно управленско решение беше пропусната възможността за бързото издаване на втория том. Започна ново безрезультатно търсене. Цели 10 г. делят издаването на двата тома на нашия труд, но все пак това се осъществи. Съдбата беше благосклонна и проф. Дора Мирчева видя завършен един от най-големите трудове в живота си.

– **И Вие, и сестра Ви – проф. д-р Бойка Мирчева, сте медиевисти. ДНК-то и/или разговорите в домашната среда дадоха отражение да се насочите към тази сфера на науката?**

– Със сигурност има нещо. Дали е ДНК, дали е домашната среда, не мога да кажа, но и двете със сестра ми бяхме заплени от онова, което се излъчваше от потъналите в мислите и работата си Кирил Мирчев и Дора Мирчева. Загад-

ката в малките листчета, разпръснати наоколо, странните начертания на старата кирилица и на глаголицата, разговорите. И всяка от нас по свой път реши, че колкото и да е трудно и отговорно, ще се насочи именно към тази професия. А е много трудно и много отговорно.

– **За рода Мирчеви – той като че ли е орисан за просветността, за филологията, за словото?**

– Да, така е. Много са представителите на тази фамилия, които са оставили имената си в научния и културния живот на страната. Между тях е и това на чл.-кор. проф. Дора Иванова-Мирчева, чийто 100-годишен юбилей отбелязваме през 2020 г. А за да добиете пълна представа за семейството ни, ще спомена и името на нашия баща – журналиста и писателя Петър Мирчев, който написа едни от най-хубавите страници за стара София.

Филологическият факултет награди победителите в XII олимпиада по морфология

Двадесет и втората общофакултетска олимпиада по морфология на съвременния български език изкуши студенти третокурсници от всички специалности на Филологическия факултет. Езиковедското съревнование, организирано по традиция от Лингвистичния клуб „Проф. Борис Симеонов“ и Филологическия факултет, се проведе на 12 януари 2020 г., а приветствие към участниците отпразвиха създателят на олимпийския формат доц. д-р Красимира Чакърва и деканът на Филологическия факултет доц. д.ф.н. Константин Куцаров, членове на научното жури на олимпиадата. Морфологът на 2019-а година Мара Георгиева също поздрави кандидатите за приза и им пожела успех.

Традиционното езиковедско състезание се провежда по идея на доц. д-р Красимира Чакърва от далечната 1999 г. досега, когато за него дава благословията си лично доайенът на Пловдивската лингвистична школа проф. д.ф.н. Иван Куцаров. Олимпиадата представлява алтернатива на традиционния изпит по морфология. Ежегодно при обявяване на резултатите най-добре представилите се участник получава почетното звание „Морфолог на годината“ и победната купа: изображение на богинята Нике (която доц. Чакърва нарича на шега „Богинята на морфологията“), както и специален подарък от името на Лингвистичния клуб. За всеобща радост тази година олимпиадата напълно оправда названието си „общофакултетска“: в нея се включиха студенти третокурсници от всички специалности на Филологическия факултет.

В продължение на три астрономически часа студентите възпроизвеждаха знанията си и тестваха усета си към езика. Атрактивният олимпийски тест включваше практически задачи и теоретични въпроси, изискващи отворен отговор и фино дешифриране на граматични казуси. Състезателите трябваше да коментират по какво си приличат и по какво се отличават различни словформи; да разгадаят енигмата на процеса неутрализация; да си припомнят специфичните функции на някои прономинални форми в изречението и др. Придобитите практически умения олимпийците демонстрираха с разграничаването на релационни и деривационни морфеми, с правилното конструиране на прости и сложни глаголни форми, с вярното определяне на лексемния клас на дадени думи и с детайлно описание на морфологичните и лексикограматичните им характеристики. За любителите на развлекателни задачи кръстословицата отново донесе добро настроение, а ароматният ягоден чай (като същински „морфологичен еликсир“) ободряваше студентите и изостряше мисълта им.

Тържествената церемония по награждаването се състоя в сградата на Ректората на 17 януари 2020 г. Имената на отличените съобщиха доц. д-р Красимира Чакърва и заедно с доц. д.ф.н. Константин Куцаров връчиха сертификати и награди на всички отличени в морфологичната надпревара. Поощрителни награди получиха Станимира Гарванова („Български език и английски език“), Иванка Христова („Български език и руски език“), Теодор Атанасов („Български език и английски език“), Иванела Йорданова („Българска филология“), Мартина Георгиева и Мария Иванова („Български език и английски език“). Третото място си поделиха: Милена Попова и Хаджер Хасан („Български език и испански език“), Илиана Кръстева („Българска филология“), Валя Лозева („Български език и английски език“), а второ място спечели Силвия Илиева от „Български език и испански език“. Победител в олимпиадата и носител на званието „Морфолог на годината“ тази година е Елена Билюкова от специалността „Български език и английски език“. Олимпийската купа поднесе Морфологът на 2019-а Мара Георгиева, а клубната награда – сборника „Избрани студии и статии по езикознание“ на изтъкнатия българист Георги Герджиков, предназначена за призьора на 2020-а, връчи съпредседателят на Лингвистичния клуб – Анастасия Кехайова.

Обща снимка на наградените участници заедно с доц. Красимира Чакърва и доц. Константин Куцаров

Вечерта на награждаването подари на всички незабравими моменти. Показателно беше, че всички участници искрено се радваха на успеха на победителката. За някои от тях, които не можаха да прескочат бариерата, състезанието беше генерална репетиция за бъдещия изпит. Те също получиха адмирации за желанието да проверят знанията и способностите си.

Може да се обобщи, че Олимпиадата по морфология съчетава две неща:

- идеалната форма на изпитване – без излишно напрежение, в спокойна, предразполагаща атмосфера; с осигурена максимална безпристрастност при оценяването; с поощряване на всяка „единица знание“;

- идеалното състезание – без желание да победиш на всяка цена, а със стремеж да дадеш най-доброто от себе си. Искат ти се да спечели най-добрият.

Олимпиадата възпитава и изгражда трайни качества у младите хора, учи ги, че почтеността може да върви ръка за ръка с амбицията. Мнозина, преминали през тази школа, в бъдеще се ориентират към научното поприще. А всички, докоснали се по някакъв начин до езиковедското състезание, го усещат като истински празник. То е свидетелство за неувяхващата любов и живия интерес към родния ни език. И тази година отново десетки студенти бяха изкушени от възможността не само да усвоят нелеката дисциплина морфология на съвременния български език, а и да я овладеят в детайли. Пожелаваме си много бъдещи лингвистични съревнования с ентузиазирани участници, готови да премерят силите, знанията и способностите си.

След награждаването се срещнахме с отличените участници, с които проведохме кратко интервю. Предлагаме ви отговорите на носителя на първа награда Елена Билюкова.

Интервю с Морфолога на 2020 г.

– **Очаквахте ли Вие да сте новият Морфолог на годината?**

– Не очаквах, беше голяма изненада. Като разговаряхме с колежите, стана ясно, че всеки се подготвя много сериозно. Съответно имаше сериозна конкуренция и нищо не се знаеше до последния момент. Мисля, че ми помогна единствено правилното разпределение на времето, тъй като задачите бяха доста и трябваше на място да преценяваме на кои от тях да обърнем повече внимание и кои да оставим за последните пет минути. Това беше и съветът на доц. Чакърва и на миналогодишния победител в състезанието. Ние може би малко го пренебрегнахме, защото времето ни се струваше напълно достатъчно.

– **Как бихте дефинирали чувството да си отличен?**

– Чувството е прекрасно. Според резултатите тази година ние сме се справили много добре, дори по-добре от миналогодишните колеги. Чудесно е, че има толкова много напълно решени кръстословици, на всички ни тази задача изглеждаше най-трудната и не мислехме, че ще получим точки от нея.

Първата вдъхновителка на Елин Пелин

Стефан ПАМУКОВ

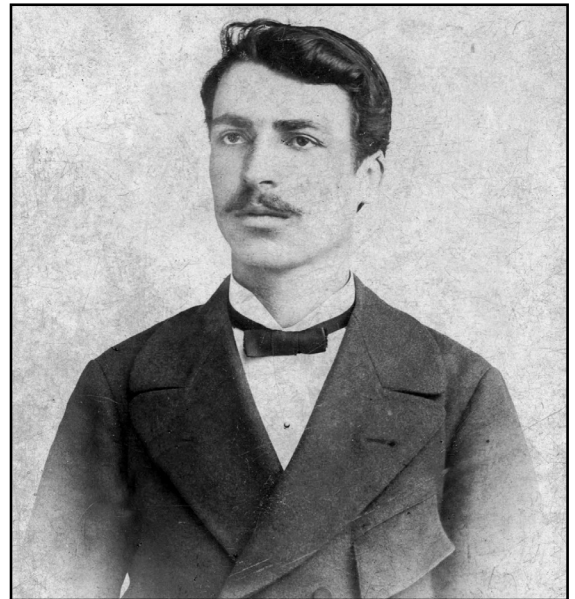
Стихотворението „Дете ли си, или въздишка лека“ е написано преди 120 години. Посветено е на една девойка, скрита зад чуждото име Ефира. То обаче единствено осветлява образа на неговата вдъхновителка. Тя е нежна, красива и привлекателна. Това е първото произведение на Елин Пелин, вдъхновено от жена, и то в един момент, когато счита себе си за поет и все още не прави опити в областта на разказа, където стига до изумителни висоти. Сега обаче живее в края на 19-и и началото на 20-и век, обхванат от сърдечни вълнения, каквито градът изненадващо му предоставя. Всичко неочаквано осмисля неговия живот, събрано само в едно име. Елин Пелин боготвори своята вдъхновителка, щом може да изрази съкровения си свят с няколко поетически вариации, изпълнени с възхищение и любов.

Дотук са земните съвършенства. Оттук нататък са небесните мечтания.

А ето и факсимиле на част от стихотворението от неизвестен ръкопис:

Дете ли си или въздишка лека,
изхвъркнала из майчини гърди?
С росата ли дошла си от небето,
или и тебе майка те роди?

Ти сладък ли си някой звук чаровен,
отлетял от дивна майска песен?
Сълза ли си щастлива от очите
на някой лек херувим небесен? [...]

Най-ранният младежки портрет на Елин Пелин, май 1896 г. (От оригинала)

Дете ли си, или въздишка лека,
изхвъркнала из майчини гърди?
С росата ли дошла си от небето,
или и тебе майка те роди?

Ти сладък ли си някой звук чаровен,
отлетял от дивна майска песен?
Сълза ли си щастлива от очите
на някой лек херувим небесен? [...]

София, 21 март 1902 г.

➔ От стр. 14

– Затрудни ли Ви решението на някоя задача?

– Естествено, имаше и лесни, и трудни задачи. Според мен най-голямо внимание изискват тези от тях, които проверяват нашето мнение по даден проблем. Затова те най-много ме затрудниха.

– Как бихте определили българската морфологична система?

– Тя е отражение на българския национален характер. Доц. Чакърова ни доказва, че нашият език е наистина уникален. Той носи информация за етнопсихологията, за цялата палитра от нрави, проблеми, вълнения и постижения. Това го откроява от много други езици, на чийто фон изглежда пъстър, екзотичен и богат на изразни средства. Тъй като специалността ми е хибридна, паралелно то изучаване на английски език ми помага още повече да доловя характерните особености на родното слово.

– Ако трябва да се оприличите с една от грамемите на морфологичните категории, коя бихте избрали и защо?

– Бих се самоопределила като едно от абсолютните времена в нашия език – бъдеще време. Човек винаги трябва да гледа напред и да си повтаря: „Ще се справя“.

– Довършете следните изречения:

Олимпиадата по българска морфология е... удоволствие, ако се „пребориш“ с категориите на глагола.

Ще я запомня с... много усмивки и позитивно настроение –

Интервю с Морфолога на 2020 г.

както от страна на колегите, така и от страна на преподавателите. Изживяването беше

чудесно, наситено с най-различни емоции. Може би ярък спомен в мен ще остави непрестанното надпреварване за бонуси. Беше много забавно и бяхме наистина много изобретателни.

– Какво бихте пожелали на бъдещите участници в морфологичната олимпиада?

– Бих им пожелала да погледнат на олимпиадата като на възможност да опознаят дълбините на езика си (ние вече се убедихме, че е изключително интересно), а не да следват фикс идеята да я спечелят на всяка цена. Бих искала да пожелая успех на целия екип, който стои зад това единствено по рода си състезание. Те също са участници в морфологичната олимпиада – доц. Чакърова, доц. Куцаров

и докторантите Десислава Димитрова и Радостина Колева. Трудиха се наравно с нас и повярваха в нашия успех още преди да сме го постигнали. Вярвам, че страстта, която влага доц. Чакърова в работата си със студентите, запали всички ни да участваме. Ние се превърнахме в едно голямо семейство благодарение на добротата и чистосърдечността ѝ, по-скоро това видяхме първо в нея – добър човек, професионализъмът беше просто бонус.

Елена Билюкова

Блока подготвиха

докт. Десислава ДИМИТРОВА, докт. Радостина КОЛЕВА,
Лингвистичен клуб „Проф. Борис Симеонов“

ДВЕ КНИГИ НА ВЛАДИМИР ЯНЕВ

Аплодисменти за автора по време на представянето на книгата „Възкресени мигове“ в 6. аудитория на Пловдивския университет

Между 12 и 12

Странното заглавие „Между 12 и 12“ е предизвикано от стихотворението на австрийката Илзе Айхингер:

*Рисунка на умрелите в дълбокото риби,
в дванайсет нарисувана на белия зид,
в дванайсет вече изтрита от белия зид,
от клисаря, дошъл да затвори вратите.
Никой не я е видял.*

Владимир Янев е убеден, че духовно зрящите са способни да видят същността в кратковремието на живеенето. За автора това същностно е свързано с четенето и писането, с обичта към великите творци и достойните хора. Неговите експресивни фрагментарни разказвания представят създаденото от Пушкин, Достоевски, Чехов, Бунин, Горки, Блок, Маяковски, Хлебников, Пастернак, Манделщам, Ахматова, Бродски и редица други руски писатели. Интригуващи са размишленията на дългогодишния преподавател по българска литература за Ботев, Яворов, Гео Милев, Фурнаджиев, Лилиев, Далчев и лириците от следващите поколения, за литературните критици и мислители. В есеистичната проза на Владимир Янев се съпреживяват завещанията на древногръцките и древноримските творци, на средновековните арабски поети, творенията на модерните автори от ХХ век.

В тази книга ерудираният автор представя своите герои, включвайки и себе си като субект, възприемащ литературата като изкупление. Същността на посланията му може би най-точно се изразява в неговата сентенция: „В себе си се съмнявай, от другите се удивявай“.

Възкресени мигове

Книгата на Владимир Янев „Възкресени мигове“, публикувана от издателство „Летера“ през първия месец на 2020 г., има характер на своеобразна есеистична проза. В нея са представени детски и младежки преживявания, наблюдения върху многообразни литературни творби, естетическите и етичните възгледи на автора. В носталгичното завръщане към миналото се проявява любовта към литературата, към Пловдив и хората му, към духовните начала на съществуването.

„Възкресени мигове“ е създадено на автор с богат литературен опит. В нея размишленията за творчеството на класически и съвременни български писатели са обвързани с постиженията на чуждестранни мислители и творци от древността, Средновековието и модерните времена.

С лаконична релефност са изобразени и характеризирани личности като Еню Кювлиев, Исак Паси, Никола Алваджиев, Любен Станев, Коста Странджев, Никола Джоков, Николай Казанджиев, Димитър Кирков, Васил Урумов, Киркор Папазян, д-р Тодор Янчев, Николай Заяков, Добромир Тонев, Веселин Сариев, Красимир Обретенов, Иван Дионисиев, Димитър Атанасов, Георги Райчевски...

Колоритни са спомените на Янев за студентския живот, представени са тогавашните млади поети Георги Богданов, Христо Банковски, Иван Цанев, Кирил Гончев, Кирил Кадийски, Петър Анастасов. Характеристиките на създаденото от Яворов, Лилиев, Подвързачов, Разцветников, Гео Милев, Емилиян Станев, Николай Хайтов, Станислав Сивриев, Йордан Радичков, Иван Динков, Любомир Левчев, Андрей Германов, Димитър Данаилов, Никола Радев, Филип Хорозов, Христо Карастоянов, Георги Янев и други наши писатели.

Книгата се отличава с изразителен стил и с енергично фрагментарно изграждане.

Владимир Янев, Възкресени мигове. Есеистична проза, изд. „Летера“, 2020

Думи на Георги Янев за книгата „Между 12 и 12“

Владимир Янев е сред високите литературни имена в последните няколко десетилетия. Литературен критик и историк, преподавател, поет и есеист, преразказвач на дузина литератури, писател с неочаквано и в повечето случаи провокативно мислене при посланията си. Автор е на множество книги с научни изследвания на българската литература.

„Между 12 и 12“ е определил като „фрагментарни разказвания“, очевидно липсващ жанр, но пък негов си. Янев е превъзходен разказвач на литератури, които не само познава, но е и опитомил чрез любовта си – един Малък принц сред Голямата световна литература. Любимото му литературно пространство е неизбродимата Гора от най-стари времена, през Античността, Средновековието,

Ренесанса до великата руска и западноевропейска литература, а в тоя контекст блещат любовите му към българската класика и съвременност. В един тих и задълбочен разговор с титаните на художествената мисъл!

Той наистина живее в Гората на литературата – общува основно с високите дървета, но не пропуска и пошуванията на ниските, че и на храстите. Така пресъздава Живота на литературите... Облажавам всеки, който за първи път ще чете тези му разпилени „фрагментарни разказвания“... Хич даже не са разпилени!

Владимир Янев, Между 12 и 12. Фрагментарни разказвания, изд. „Захарий Стоянов“, 2019

Първи студентски научен семинар „Страници от историята на лингвистиката“

„Страници от историята на лингвистиката“ – това бе надсловът на първия студентски научен семинар, който се проведе на 9.01.2020 г. в Пловдивския университет. Събитието се организира по инициатива на ас. д-р Енчо Тилев от Катедрата по руска филология, а във форума участваха студенти третокурсници от специалностите „Руска филология“ и „Български език и руски език“. Семинарът се осъществи с финансовата подкрепа на Студентския съвет на ПУ „Паисий Хилендарски“.

В официалната част с приветствие към участниците от името на деканското ръководство на Филологическия факултет се обърна доц. д-р Елена Гетова, заместник-декан на факултета, която поздрави всички за чудесната инициатива и пожела семинарът да се превърне в добра традиция. С приветствени думи от името на Катедрата по руска филология се обърна ръководителят ѝ – доц. д-р Юлиана Чакърва, която пожела успешна работа и изрази задоволството си, че във форума участват млади русисти, които се обучават от преподавателите в катедрата. Към второто заседание се присъедини и деканът на Филологическия факултет – доц. д.ф.н. Константин Куцаров, който приветства участниците и гостите.

Начало на първото работно заседание даде ас. д-р Енчо Тилев с доклада си на тема „Периодизация на лингвистиката от древността до наши дни – личности, школи, идеи“, като направи своеобразно пътуване

Ралица БИНЕВА, Иванка ХРИСТОВА, Атанас КОСТАДИНОВ

Участниците в семинара с част от специалните гости

из историята на лингвистиката от древността до първите десетилетия на XIX век. След него по хронологичен принцип първа представи своята презентация Иванка Христова (БЕРЕ), която разказа за езиковедските трудове в Древна Индия. Напълно естествено програмата продължи с докладите „Древногръцкото наследство в историята на световната лингвистика“ на Атанас Костадинов (БЕРЕ) и „Древноримската лингвистична традиция – формиране и пътища на развитие“ на Детелина Миткова (РФ), които запознаха гостите с приносите на двете древни европейски цивилизации. „Арабското езиковедство – признато и непризнато“ – така Бетина Георгиева (РФ) бе озаглавила изследването си, в което разказа за наследството на езиковедите в Арабския халифат.

Второто заседание започна с презентацията на Ралица Бинева (РФ) за първите филологически опити в Древен Китай и за

развитието на езикознанието в Поднебесната империя. Без да напускат света на йероглифите, гостите бяха запознати и с доклада „Японският език като обект на наблюдение – диахрония на лингвистичните идеи“, представен от Гергана Демирева (РФ). Семинарът продължи с „Народите на американския континент и приносите им към

лингвистиката“ на Лия Златева (РФ), която разказа за писмеността и първите опити в проучването на езика сред коренното население на американския континент.

В края на събитието д-р Христо Полизов представи „Уникалният китайски език и класификаторите в него – едно философско-физично обяснение и паралели с други световни езици“ и след кратка дискусия, в която гостите изразиха мнението си по дадените проблеми и споделиха впечатленията си, деканът на Филологическия факултет – доц. д.ф.н. К. Куцаров – връчи сертификати на участниците в семинара.

В края всички се обединиха около идеята, че събитието трябва да се превърне в ежегодно, и сме горди, че нашето представяне постави основите на още една добра традиция в историята на филологията в Пловдивския университет.

Иванка Христова: *Лингвистичният семинар за мен беше невероятно преживяване! Всички ние заедно открявахме вратичката към миналото на лингвистиката, опитвайки се да предстивим синтезирано зараждането на първите граматични трудове от Древна Индия през Антична Гърция и Рим до културата на маите и инките и тяхното разбиране за езика и езиковедството. Изправяйки се пред аудитория, пълна с хора, вещи в тази сфера, пред състуденти, чийто интерес бяхме длъжни да запалим, всички ние преживяхме този семинар със сърцата и душите си. Вкусихме от сладостта на това – да бъдеш от другата страна, от страната на преподавателя и изследователя, тръгнал по нелекия, но изпълнен с приключения и незабравими преживявания път към знанието! Искрено благодаря на д-р Е. Тилев за подкрепата и лоялността, с която през цялото време се отнасяше към нас, и на Студентския съвет, който непрекъснато поощрява всички нас, студентите, които проявяваме искрено желание и интерес към развитието и академичния живот на университета!*

Колко струва правото да се снимат филми по разкази на Стивън Кинг

Стивън Кинг разрешава начинаещи режисьори или студенти да екранизират всеки негов разказ срещу символичната сума от 1 долар, като запазва всички права върху произведенията и забранява търговска печалба от произвежданите филми.

Един от режисьорите, започнали своя път с такива филми, е Франк Дарабонт, който на 20-годишна възраст снима късометражен филм по разказ на Стивън Кинг. Този вариант е харесан от писателя и по-късно именно Дарабонт е режисьор на някои от най-хубавите филми по произведения на Кинг – „Изкуплението Шоушенк“, „Зеленият път“, „Мъгла“.

Представен беше юбилеен сборник, посветен на доц. д-р Николай Нейчев

По случай 60-годишнината на доц. д-р Николай Нейчев – преподавател по руска класическа литература, в края на декември 2019 г. в Заседателната зала на Пловдивския университет беше представен юбилейният сборник „Руският класически Логос: измерения и посоки“. За работата по сборника – като идея и съдържание – говори отговорният редактор и ръководител на Катедрата по руска филология доц. д-р Юлиана Чакърова. Редакционният

Момент от представянето на сборника. От ляво надясно: ас. Таня Атанасова, проф. Жоржета Чолакова, доц. Юлиана Чакърова, доц. Николай Нейчев, доц. Дияна Николова, проф. Велин Станев

екип, в който са още проф. д.ф.н. Жоржета Чолакова, доц. д-р Дияна Николова и ас. Таня Атанасова, включва в изданието изследвания на специалисти от водещи академични институции в България и чужбина – Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“, Софийския университет „Св. Климент Охридски“, Института за литература към Българската академия на науките, Кирило-Методиевския научен център към Българската академия на науките, Великотърнов-

ския университет „Св. св. Кирил и Методий“, Шуменския университет „Епископ Константин Преславски“, Института за литература „Максим Горки“ – Москва, Русия, Уралския федерален университет – Екатеринбург, Русия, Университета в Уестминстър – Лондон, Великобритания, Калифорнийския университет – Санта Круз, САЩ.

Спектърът на публикуваните материали обхваща научните полета на литературознанието, лингвистиката, лингвокултурологията, философията, както и интердисциплинарните им зони. Обединяват ги тематични и хронотопни допирни точки с основната проблемна област, в която работи доц. Нейчев – руския класически Логос, задал както перспективите, така и посоките в научните дирения на авторите.

Предлагаме ви и уводните думи на съставителите за доц. Николай Нейчев и неговите приноси в науката.

Литературата като мисия на прозрението

Доскоро живеехме във времето на биографиите – подредени с позитивистична усърдност по години и дела и с императивната увереност в познаваемостта на творческия свят по ясно фиксираните факти. Неслучайно това беше и времето, когато с подобни фактологични трикове Великият илюзионист внушаваше безусловната подреденост на „светлото настояще“ и неизбежността на още по-светлото бъдеще. Спрямо тогава днес сме в друго бъдеще – бъдещето на автобиографиите (по-точно на сивитата), на автоматизмите... Когато говорим за Николай Нейчев, не бихме могли да приложим схемите нито на някогашното му, нито на сегашното му настояще. Ако решим да мерим неговия творчески ръст според стария аршин, как да тълкуваме следните факти: три години работник в Завода за магнитни дискове в пазарджишкото село Драгор, две години художник на свободна практика, две години хамалин във „Валентина“ – Пловдив, три години пощальон в Клон 2 – Пловдив; десет години охрана на водоема на Бунарджика. Днес, когато сме свидетели на другата част от неговата биография, респектираща с дълбочината, проникателността и оригиналността на неговата мисъл, съчетаваща едновременно съпреживяване и анализ, разбираме защо производите на всякакви автоматизми, с които се гордее съвременната ни цивилизация, са крайно непригодни. Николай Нейчев не се вписва в стереотипите нито на авантюриста в науката, нито на кабинетния учен. Уникалността на неговата индивидуалност е в съчетаването на привидно несъвместими, но в същото време органични негови същности, от чието взаимодействие се раждат безпокойствата на един вътрешно интензивен интелектуален живот. И по своя път към Логоса той върви сам, носейки всички парченца житейски опит, които днес битуват вече само като метафори на творческата мисловност: паметта като записваща, но и губеща се следа, която Нейчев не само реконструира със завидна ерудираност, но и в която вгражда себе си; рисунъка на Словото, с което той овладява необозримата панорама на руската литературна класика, но и финия детайл на психографския шрих или на палимпсестния дискурсивен знак, разбира се като проекция на Единното цяло; тежестта на интелектуалния труд, която години наред носи с достойнство и с тиха усмивка; посланията на руските писатели класици, които чрез посредничеството на своята мисъл той пренася през историческото времепространство и доставя на нови читателски адреси; а като „пазител на водата“ Николай Нейчев има щастливата съдба да храни духа си с вяра в нейната свещена сила, даряваща благодат.

Многобройни са неговите публикувани текстове, но по-важно то е, че са запомнящи се – и със своята концептуална съсредоточеност, и с творческата си иновативност. Основните му научни интереси са насочени към проблемите на руския литературен месианизъм и в частност – към творчеството на Ф. М. Достоевски и Н. В. Гогол. Още с първия си монографичен труд – *Ф. М. Достоевски. Тайнствената поетика* (Пловдив, 2001), Николай Нейчев не само бива признат за най-добрия български специалист върху този колос на световната литература, но и очертава основните гравитационни полета на своята мисъл: религиозна-философските кодове на руския Логос, наратологичните принципи на конструиране на художествения свят, диалогичното напрежение между повествователските и персонажните гласове в постигане на привидно завършената цялостност на текста. Тези и други проблемни траектории се разгръщат и в следващата му забележителна книга – *Литература и Месианизъм. Руското литературно месианство през XIX век* (Пловдив, 2009), в която аналитичните му прозрения за Пушкин и Лермонтов, за Гогол, Толстой и Чехов уплътняват зададените проблемни полета, очертани от знаците на неочевидните пулсации и незабелязаните до този момент следи на художествения смисъл. Откритите от Нейчев същности, но неназрачни за редовия читател послания на литературните текстове провокират удобно настанилите се в нашето съзнание представи, повеждат ни в интелектуалната авантюра на откривателството и което е най-важно – никога не ни оставят безразлични.

За научно признание на Николай Нейчев в областта на руската литература на XIX век свидетелстват редица факти: и руското издание на неговата монография върху Достоевски (*Таинственная поэтика Ф. М. Достоевского*, Екатеринбург, 2010), и стотиците цитирания у нас и в Русия, и отличията, с които е удостоен през годините: наградата за литературна критика на Дружеството на пловдивските писатели в Пловдив (2002, 2009), наградата за високи творчески постижения и принос в развитието на българо-руските културни връзки „Золотая муза“ (2003), наградата за значим академичен труд, връчена на конкурса за университетска книга през 2011 г. във Владивосток (*Третий Дальневосточный региональный конкурс изданий высших учебных заведений „Университетская книга – 2011“*, раздел „Литературознание“). Признание за значимостта на премисленото и написаното от Н. Нейчев е и настоящият сборник със статии, който недвусмислено заявява отношението на академичната общност към най-значимия специалист по руска литература в Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“.

Лекция и дискусия с председателя на Комисията за защита на потребителите

През последната учебна седмица на месец декември 2019 г. студентите от Юридическия факултет, избрали лекционния курс по правна защита на потребителите, участваха в интересна проява. Осъществиха се замисълът на преподавателския екип за среща с г-н Димитър Маргаритов – юрист и председател на Комисията за защита на потребителите (КЗП). Началото на лекцията бе поставено от доц. д-р Красимир Митев, който представи госта и темите, които ще засегне неговото участие.

Г-н Маргаритов накратко припомни структурата и функциите на КЗП¹. Тя е държавният орган в България, имащ общи правомощия в посочения сектор. Защитата на потребителите е политика, която е водеща както за Европейския съюз, така и за неговите държави членки. Администрацията на комисията се състои от почти 200 души, разпределени в 6 регионални дирекции. КЗП получава по около 23 – 24 хил. жалби годишно, отделно от това за година – по още 15 хил. телефонни сигнали за накърнени потребителски права.

Въпросите, които г-н Маргаритов засегна в своята лекция, бяха с изключителна практическа насоченост, свързани с работата на КЗП. Първият тематичен кръг от тях бе посветен на правото на отказ от потребителския договор. Тук най-честите жалби от потребители се отнасят до препятстване на неговото упражняване от страна на търговците. Лекторът потвърди, че често самите потребители подценяват начините за упражняване на правото си на отказ (например – чрез телефонен разговор с търговеца), което пък намалява шансовете им в по-късен момент да докажат, че са упражнили това право. Препоръката в подобни случаи е потребителят да използва стандартизирания формуляр за отказ, публикуван на сайта на КЗП.

Доц. д-р Красимир Митев и г-н Димитър Маргаритов

Често и самите търговци в своите е-магазини не дават изобщо или достатъчно информация за правото на отказ на потребителя. Друг ход от страна на търговците онлайн е да ограничат начините на комуникация с потребителите (например – само по телефон), което по-късно води до трудност да установим факта на упражнено право на отказ. Тези търговски практики карат служителите на КЗП да осъществяват редовен мониторинг на сайтовете за онлайн търговия, особено когато наблизават разни масови пазарни промоции от типа на Черен петък/великденско намаление и подобни. Чрез този мониторинг се проследява за наличието и на други нелегални търговски практики.

Припомняйки, че правото на отказ важи при потребителски договори, сключени от разстояние (тук именно се причисляват и договорите чрез онлайн магазини) или извън търговския обект (чл. 50 от Закона за защита на потребителите (ЗЗП), лекторът подчерта и множеството изключения от правото на отказ съгласно с действащото ни право (чл. 57 ЗЗП). Г-н Маргаритов спомена предложението за промяна, предвидено в проект за директива на ЕС, което разширява приложението на правото на отказ спрямо „офлайн“ търговията.

Правото на рекламация бе в центъра на втория кръг въпроси от изложението на г-н Маргаритов. Важна препоръка към потребителите е те да предявят рекламацията си не в сервиза, отстраняващ несъответствието на стоката, а спрямо търговеца, който трябва да я отрази в нарочен за целта регистър. Стана дума за особеностите в приложението на уредбата на чл. 112, ал. 1 ЗЗП, според който при несъответствие на потребителската стока с договора потребителят има право да предяви рекламация, като избира между правото да иска извършване на ремонт на стоката или замяната ѝ с нова. Дотук изглежда, че законът предоставя на потребителя равностойни като варианти за избор. Като се има предвид условията, посочено по-насетне в

чл. 112, ал. 1 ЗЗП (посочените алтернативи се прилагат освен ако избраното от потребителя право е непропорционално в сравнение с другото), трябва да се заеме точно противоположната позиция. Търговците могат да се позоват тъкмо на пропорционалността и така да стеснят възможностите за потребителя по чл. 112, ал. 1 ЗЗП. Други теми, на които се спря лекторът, бяха някои хипотези на неравноправни клаузи, установени от практиката на КЗП; за изискванията и практиката на КЗП по безопасността на услугите и др.

Обясненията на председателя на КЗП заинтригуваха студентите от 4-ти курс на ЮФ. Те поставиха множество въпроси – за договорите за телекомуникационни услуги; за таксите, дължими при предсрочното прекратяване на договори, чрез които потребителят се е обвързал за определен срок, и др. Студентите показаха не само любопитство, а и сериозна заинтересованост от практиката на КЗП, в структурата на която могат да се вляят след годините, прекарани в университета. Те останаха много доволни от обясненията на г-н Маргаритов. У преподавателския екип по дисциплината „Правна защита на потребителите“ (доц. Митев, д-р Жана Колева, д-р Ангел Шопов) се затвърди убеждението и в бъдеще да канят лектори от КЗП.

Д-р Ангел ШОПОВ

Приятелите на коя писателка подаряват една година платен отпуск, за да направи тя своя литературен дебют?

Харпър Ли била на около 30 години, когато решила да се занимава сериозно с литература. Тя написала няколко разказа, но време за творчество ѝ оставало само когато не била заета с работата си в офиса на една самолетна компания. На Коледа Ли получила неочакван подарък от своите приятели – платен годишен отпуск, за да реализира литературните си идеи. В рамките на тази година е написана черновата на романа „Да убиеш присмехулник“, а след три години работа по него той е публикуван и става бестселър. Книгата печели наградата „Пулицър“ и е обявена за най-добрия роман на всички времена във Великобритания.

¹ <https://kzp.bg/>

„Джейн Остин в превод“ – публична

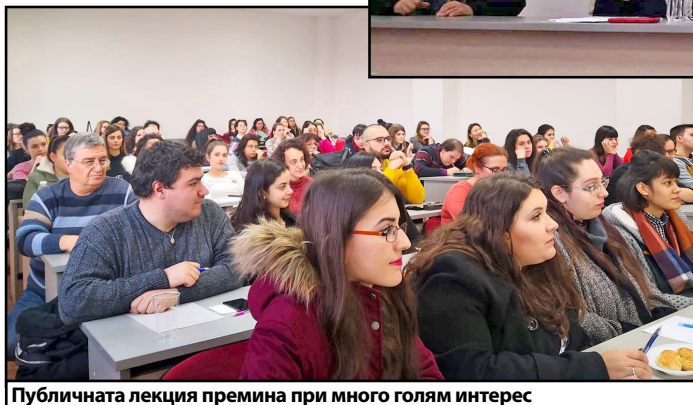
Доминанти

Произведенията на Джейн Остин поставят в центъра на вниманието героините, които трябва да направят най-доброто за себе си в условията на патриархалния 19-и век. Добре известно е, че сюжетите на английската авторка са винаги ориентирани към сватбата като приказна награда за героинята – един вид феминизирана традиционна приказка. Но Остин съвсем не е приемана еднозначно от феминистичната критика. Според едни тя е консервативно-реакционна и отстоява статуквото, според други нейната умереност е много по-успешна и влиятелна от радикализма на Мери Уолстънкарафт.

Ранният 19-и век сблъсква две концепции на средната класа за брака. Откоleshната практика залага на **брака по сметка**, в който жената получава финансови гаранции за своето бъдеще. Алтернативната визия за брака е романтична – това е **бракът по любов**, предпочитан от Джейн Остин. Тя самата отказва на предложението на Харис Биг-Уидър, макар и първоначално да е изкушена от статута на омъжена жена и голямото наследство, което по право му принадлежи, защото не го обича. Главните героини на романите ѝ също предпочитат романтиката, независимо дали са богати наследници като Ема („Ема“), или са застрашени от бедност като сестрите Бенет („Гордост и предразсъдъци“). Старите моми не се радват на кой знае какво обществено уважение, те трябва да намалят собствените си разходи до абсолютен минимум и да са в услуга на другите. Стереотипите на времето приписват рационалното мислене на мъжете, докато жените са възприемани като емоционални и чувствителни, неспособни да вземат решения. На този фон Джейн Остин създава героини, които са интелектуално еманципирани. Индивидуализмът, превърнал се в култ за поетите романтици, е облечен в женски образи, които отстояват себе си по-скоро с аналитична мисъл, отколкото с беззабавна емоция, но това е вплетено във философската концепция на **Хюм**, че без чувства няма морал, че състраданието прави хората хора, че възпитанието на чувствата е по-важно от усъвършенстването на ума. Остиновата героиня е мислеща и независима жена, която може и трябва сама да взема решения за собствения си живот. Необходимата доза здрав разум върви в комбинация с изострена чувствителност, която гарантира съпричастност и емпатия, защото липсата на емпатия означава безразличие и егоизъм, а тези черти не характеризират моралната личност в нейните романи. Портретът на писателката няма как да е завършен, без да споменем водещите техники на нейното изкуство: явният фаворит е иронията, неизменно съпътстваща романтиката. Ако Хенри Фийлдинг спасява романа от сантиментализма на Ричардсън, то Джейн Остин комбинира иронията на единия със сантименталността на другия, за да създаде устойчивата комбинация, която провокира Лийвис да я нарече майката на великата традиция на романа. Скрытото ѝ оръжие обаче е полупряката реч, която се оказва и най-проблематична при превод на български език. Употребата ѝ е надежден ориентир за смяната на гледните точки и създава емоционална близост или пък дистанция между повествовател, герой и читател.

Полупряка реч

Рой Паскал смята, че Джейн Остин подготвя аудиторията за доминиращата роля на полупряката реч, разисквана от лингвистични и литературни теории за едногласно или двугласно повествование. Остиновата употреба на полупряка реч е обстой-

Публичната лекция премина при много голям интерес

но проучвана, но досега не са правени изследвания какво се случва с техниката ѝ при превод на нейните романи на чужд език – вероятно заради схващането, че наратологичната структура не се променя от превода. В книга, посветена на полупряката реч на Вирджиния Улф на френски, Шарлот Босо установява връзка между езика на превода и *настроението* на

преводния текст (*the feel of the translation*), а според Пол Симпсън това настроение е в пряка зависимост от гледната точка, заложена в текста. При Остин полупряката реч изразява както мисли, така и думи на героя. За разлика от пряката реч тя е в трето лице и използва минало време на английски език; за разлика от непряката реч използва деиктични маркери (*сега/тогава, тук/там*) и типичните за героя думи, което дава пряк достъп до съзнанието на този герой. В нея повествователят и героят си съперничат по отношение на това кой е по-значим. Графично Остин представя полупряката реч по два начина – обозначена с кавички или интегрирана в непряката реч на повествователя. Към днешна дата използването на кавички за полупряка реч е крайно необичайно, а Фъргиус нарича тази употреба „хибридна“. Ето един ранен пример от „Разум и чувства“, първия публикуван роман на авторката:

“Yes, he would give them three thousand pounds: it would be liberal and handsome! It would be enough to make them completely easy. Three thousand pounds! he could spare so considerable a sum with little inconvenience.”

Преводачката Анна Елчинова (1995) запазва кавичките и третоличното изказване, като избира форми за бъдещност и условност, за да предаде модалността на английския текст:

„Да, ще им даде три хиляди лири, това би било един красив и щедър жест! Ще бъде достатъчно да живеят спокойно. Три хиляди лири! Би могъл да отдели такава щедра сума без всякакви притеснения“.

На български няма нужда от съгласуване на времената и полупряката реч запазва темпоралната ориентация на пряката реч. Това обаче много често се пренебрегва от преводачите и резултатите могат да бъдат неочаквани. Използването на преизказни форми доминира в превода на полупряка реч – както за хибридна, така и за чистата форма. Тук предлагам един пример от романа „Ема“, рамкиран от съзнанието на Ема, който обаче предава впечатленията на приятелката ѝ Хариет с помощта на полупряка реч:

Emma encouraged her talkativeness... With this inspiring notion, her questions increased in number and meaning; and she particularly led Harriet to talk more of Mr Martin, – and there was evidently no dislike to it. Harriet was very ready to speak of the share he had had in their moonlight walks and merry evening games; and dwelt a good deal upon his being so very good-humoured and obliging. “He had gone three miles round one day, in order to bring

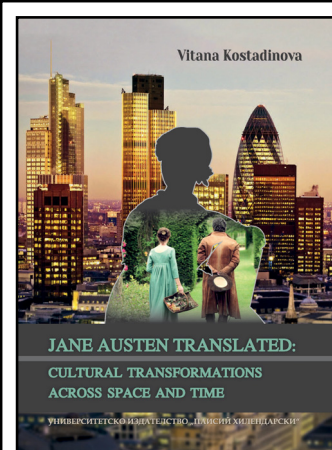
лекция на доцент Витана Костадинова

her some walnuts, because she had said how fond she was of them – and in every thing else he was so very obliging! He had his shepherd's son into the parlour one night on purpose to sing to her. She was very fond of singing. He could sing a little himself. She believed he was very clever, and understood every thing. He had a very fine flock; and while she was with them, he had been bid more for his wool than any body in the country. She believed every body spoke well of him. His mother and sisters were very fond of him. Mrs Martin had told her one day, (and there was a blush as she said it,) that it was impossible for any body to be a better son; and therefore she was sure whenever he married he would make a good husband. Not that she wanted him to marry. She was in no hurry at all." "Well done, Mrs Martin!" thought Emma. "You know what you are about."

Ема насърчаваше бърливостта на приятелката си... Вдъхновена от предположението си, Ема започна да разпитва по-настойчиво и подробно и нарочно насочваше Хариет да говори повече за мистър Мартин, което очевидно не ѝ беше неприятно. Хариет с готовност разправяше за участието му в техните разходки на лунна светлина и във веселите вечери и постоянно повтаряше, че той е изключително добър и внимателен. Веднъж **обикалял** три мили околоръст, за да ѝ донесе орехи, понеже тя **казала**, че много ги обича. Пък и за всичко друго **бил** толкова услужлив! Една вечер пък **довел** в салона сина на овчаря и го **накарал** да ѝ попее. Тя много **обичала** песните. Самият той **пеел** по малко. **Хариет** смяташе, че Мартин е много умен и разбира от всичко. **Имал** чудесно стадо и докато **гостувала** на семейството, вълната от неговите стада се **продавала** най-скъпо в областта. Тя мислеше, че всички го харесват. Майка му и сестрите му много го **обичали**. Веднъж мисис Мартин ѝ **казала** (тук Хариет се изчерви), че едва ли ще се намери по-добър син от нейния, затова **била** сигурна, че когато се ожени, от него ще излезе добър съпруг. Не че **искала** той да се ожени, не, съвсем не **бързала**. „Браво на вас [sic], мисис Мартин – помисли си Ема, – право в целта.“

Рефлексът на преводачката Надежда Розова е преизказан и тук, както и на други места, тя е предала полупряката реч с преизказни форми, в резултат на което разликата между гледните точки е заличена – от една страна в оригинала имаме думите на мистър Мартин и мисис Мартин, които Хариет предава, за действия, на които тя не е била свидетел; от друга страна са случките, на които тя лично присъства – ако всичко е пренесено в една и съща преизказна плоскост, няма как тя да е разказвачът и българският читател остава с впечатлението, че разказът е опосредстван от Ема, а това поставя главната героиня в още по-доминантна позиция, от която тя контролира гласа на своето протеже. Едно от съображенията е използването на личното име Хариет, защото самата Хариет не би мислила или говорила за себе си по име. Моника Флудерник извежда като маркери на полупряката реч оценъчните думи, модалните глаголи, запазване на перспективата на героя, когато става дума за другите, както и идиоматичните изрази.

Заради такива трансформации българският читател невинаги има пряк достъп до съзнанието и гласа на героите, обри-

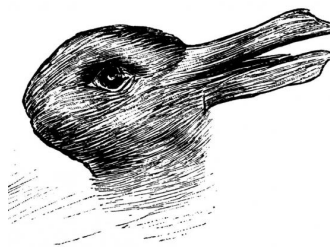

Софийския университет „Св. Климент Охридски“. Доц. д-р Йордан Костурков представи академичното творчество и постижения на доц. Костадинова, която е утвърден специалист в областта на изследванията на Байрон, Английския романтизъм и на рецептивната естетика. Хабилитационният ѝ труд и последните ѝ изследвания бележат нова посока на нейните академични интереси – романа на Английското просвещение, Джейн Остин, проблемите на превода на култура, превода като рецепция. Доц. Костадинова е носител на наградата на Съюза на преводачите в България за ярки постижения в областта на теорията, историята и критиката на превода за изследването на английски език *Jane Austen Translated: Cultural Transformations Across Space and Time*, УИ „Паисий Хилендарски“, Пловдив, 2019.

На 15 януари 2020 година д-р Витана Костадинова изнесе публичната лекция на тема „Джейн Остин в превод“ по случай заемането на академичната длъжност доцент. Присъстваха нейни студенти, както и преподаватели, сред тях и проф. Клео Протохристова, ръководителят на Катедрата по английска филология доц. д-р Снежана Матюсън, колеги и гости от други университетски катедри и специалности, представителят на Съюза на преводачите в България д-р Теодора Цанкова от

сувани чрез полупряка реч, а ролята на повествователя се оказва много по-значима в превода на български език. Злоупотребата с преизказните форми отразява постановката на Якобсон, според която, ако в един език липсва дадена граматична категория, то този език безпроблемно компенсира това с лексикални средства, но е далеч по-трудно, когато в езика на оригинала отсъства категория, типична за езика, на който превеждаме. Тук на преден план излиза чувствителността на преводача, а и на читателя към полупряката реч, защото как да оцениш нещо, което изобщо не си забелязал при четенето...

Според литературните теории в оригинала гласовете на герой и повествовател се конкурират и сливат; често е невъзможно да познаем кой говори и това е съществена част от посланието. Нещо като двойния образ на патица и заек, както се изразява Витгенщайн. Някои читатели виждат патицата, други заека, а малцина виждат и двете проекции едновременно. В късните романи на Остин се преплитат не само два или три, но дори и четири различни гласа. Част от ефекта се постига с помощта на синтаксиса на английското изречение, а на български синтаксисът се променя най-много, за да се

„нормализира“ изказът. Съществено влияние върху възприятията оказват и времената – при превод на полупряка реч в минало време на български език читателят почти няма шанс да различи гласа на героя от този на повествователя. Промяната в гледната точка пък може да наложи съвсем различни заключения за баланса на половете или на властовите позиции в художествения свят на романа; с други думи – промените в повествователната техника могат да изменят посланието. Така става трудно на българския читател на Остин да разбере защо според Лора Уайт експериментите на писателката с полупряката реч могат да бъдат сравнени с изобретяването на атомната бомба. Полупряката реч кондензира диалога, като в същото време запазва енергията му. С нейна помощ в романа „Въздействие“ гласовете на героите оспорват гледната точка на повествователя и това многообразие позволява на читателя да си избере позиция. За сравнение – българските автори от 19-и век са доста по-дидактични, а техните повествователи предписват на читателя какво да мисли за художествения им свят. Потокът на съзнанието от 20-и век интериоризира полупряката реч и я обвързва с мислите на героите – такава употреба виждаме в „Индже“ на Йовков или в „Железният светилник“ на Талев. Моят хипотеза е, че в българския литературен корпус липсват някои от културните перспективи, които биха улеснили превода на полупряка реч – в резултат на това предаването на *мислите* на героите е доста по-безпроблемно от предаването на *думите* им, когато те са в полупряка реч в оригинала на Джейн Остин.

Проф. д.ф.н.
Никола БАЛАБАНОВ

ХРАМЪТ

Всеки божи ден (т.е. делничен, работен) аз, пенсионер от десетина години, посещавам Университетската библиотека, за да се насладя на блаженството, което тя предлага. За мене тя е не само хранилище на книги, какъвто смисъл са ѝ придали древните гърци (с термините „biblia“ – книга, и „theke“ – хранилище), а нещо много повече, тя е

Храмът на знанието, на мъдростта.

Да, това е истински Храм! Неговите „икони“ са хилядите книги, от които струят лъчи на знанието. Лъчи от топлина и светлина струят и от свещенослужителите на библиотеката, на чието внимание се радват нейните посетители и читатели.

Към използваните сравнения и епитети ме подтиква ежедневието навик за моето „богослужение“ като читател. Той напомня на един от обичаите в Питагорейската школа от преди хиляди години (този навик е малко нарушен напоследък от протоколите се ремонти в университета). Ето какъв е моят ритуал. Обикновено влизам в университетската сграда към 10 часа, изкачвам 10-те стъпала на зданието, в което се помещава библиотеката, и след като направя 10 крачки, се изправам пред вратата на Храма. Ще припомня, че числото „десет“ било считано от питагорейците за свято, за идеално. Те до такава степен вярвали в силата на това число, че го смятали за основа на света. Затова тяхната астрономична картина на света съдържала десет обекта – освен наблюдаваните небесни тела: Слънце, Земя, Луна и пет планети (познати по онова време), добавили още два – „Антиземя“, скрита от погледите на хората, и „Централен огън“, около който се въртели всички тела. Общо 10!

Разбира се, днешните знания за Вселената са многократно по-богати от онези на питагорейците, но числото 10 продължава да бъде много полезно при описване на безкрайния свят, в който живеем – от най-малките негови съставки (т.нар. „елементарни частици“) до огромните звезди и галактики. В моята наука, физиката, е въведена десетична система за пресмятане и за описване на числените характеристики на обектите – на маси, размери, разстояния и т.н. Ето някои примери: масата на електрона е 10^{-30} kg; масата на Слънцето – 2×10^{30} (Боже, какъв размах има Природата, цели 60 порядъка!); радиус на атома – 10^{-10} m; радиус на Слънцето – 7×10^8 m; средната възраст на човека – 10^2 години; средната възраст на Вселената – 10^{10} години.

И така, всеки ден аз съм в библиотеката – Храм. За мен тя е „приют спокойствия, трудов и вдохновения“ (по Пушкин). И сякаш именно за библиотеката е написал своето стихотворение велият поет: „Я здесь, от суетных оков освобожденный, учуся в истине блаженство находить“.

Действително в библиотеката е създаден такъв уют, че „освободен от оковите на суетата“, намирам блаженство и вдъхновение в търсенето на Истината. За този уют се грижат весталките на Храма, които стоят в неговото преддверие – Славена, Елиана и Николина. Различни по характер, но всички приветливи, усърдни и вежливи, те осигуряват образцовото функциониране на „приюта“ (читалните). Над тяхната служба бди жрецът Митко Родозов (който напоследък се снабди с „жезъл“).

Това е видимата част на библиотечния състав. Другият е скрит в мазето на същата сграда, но неговото съществуване се усеща по разнообразните дейности, които библиотеката осъществява. В мазето се намират и няколко стотици хиляди книги и списания, съдържащи огромна научна информация.

Над всички уредници в библиотеката стои нейната чаровна директорка, Милка Янкова, чиято светлина огрява дори избраните помещения, в които евакуираха библиотечните служби. (Не мога да не спомена

и за заслугите на Мариана, която се грижи за хигиената в библиотеката и за свежестта на цветята в нея.)

Преди да продължа моите впечатления и размисли за библиотеката, искам да отделим малко място на мои спомени, обясняващи привързаността ми към нея (имам този лош навик – да пиша за своята съпричастност към разглежданите теми).

Култът към книгата

У мене се появи още през ранните детски години. Научих се да четя на петата си година под влияние на по-големия ми брат, тръгнал две години преди мен на училище. През онези години в нашето семейство четенето на приказки или разкази беше своеобразен ритуал. Вечерта, след като си бяхме научили уроците, се потапяхме в света

на книгите. Често това ставаше при оскъдното осветление на газената лампа, тъй като имаше режим на тока. Игрите на сенките, причинени от трептящото пламъче на фитила, придаваха още повече вълшебство на приказките и романтика на разказите. Мисля, че това е повлияло много на нашето възпитание. Ние се учехме от постъпките на хората, описани в книгите, и разтягахме с поуците от тях.

Особено място в скромната ни домашна библиотека заемаха книгите на пловдивския писател Еню Кювлиев: „На дядо Мирчовото коляно“, „Докато се пече питката“ и „Чичо Пей и Асма бей“. Героите на последна-

та книга – две остроумни момчета, ни развеселяваха и ободряваха със своите лудории, с които осмиваха турските първенци и българските чорбаджии. Без всякакви политически нотки и намеци писателят ни разказваше същността на робството и духовното превъзходство на нашия народ над „господарите“.

Незабавима остава в паметта ми още една книга от онези години – романът „Сърце“ от италианския писател Едмондо де Амичис. Написан под формата на ученически дневник, романът ни увеличаше с романтичните истории на едно момче, което разказваше за своите родители и учители, за съседите и приятелите си.

Обичах да играя като другите деца, но не по-малко обичах да чета. През ученическите години четях предимно книги с патриотична тематика: „Овчарчето Калитко“ от Орлин Василев, „Млада гвардия“ от Ал. Фадеев и други подобни. Книгата, която особено силно ме впечатли, беше „Как се каляваше стоманата“ от Николай Островски. Героят на романа, Павел Корчагин, беше любимецът на моето поколение, но и самият писател беше пример със своя силен дух – спял, прикован на леглото, е писал романа.

Светът на книгите ми силно се разшири, когато станах студент в Софийския университет. Университетската библиотека се превърна в моя главна аудитория. Почти всичкото свободно време прекарвах в нейната читалня. Тя работеше до 22 часа и често аз бях един от последните ѝ читатели.

Библиотеката внушаваше респект и със сградата си, украсена с две лъвски фигури отпред (символи на силата, която дава знанието), и особено с книжното си богатство. В читалнята беше много уютно. Палтата и багажите си оставяхме в преддверието при бай Лазар и вътре се разполагахме в удобни столове – кресла, с настолни лампи пред всеки читател. Аз си „заплюх“ стол с номер 13 и през всичките години на следването седях на него (бай Лазар не го даваше на други дори когато аз не посещавах библиотеката).

В библиотеката освен учебниците често четях и някои романи, публикувани във вестници и списания. В първи курс например

Екипът на библиотеката заедно с проф. Никола Балабанов

Първият носител на Абелова награда

Французинът Жан-Пиер Сер е първият носител на наградата, носеща името на големия норвежки математик Нилс Хенрик Абел (1802 – 1829) и която е еквивалент на математическия Нобел. Абеловата награда се присъжда от Норвежката академия на науките и литературата, администрира се от норвежкото министерство на образованието и научните изследвания, а стойността ѝ е 6 милиона норвежки крони (768 хил. евро).

Жан-Пиер Сер е роден през 1926 г. в Баж, Франция. Средно образование завършва в град Ним, а след това учи в „Екол Нормал Сьюпериор“ (Париж) и през 1951 г. получава диплома за доктор по философия на Сорбоната.

До 1954 г. заема различни длъжности в Националния център за научни изследвания, след което става доцент във Факултета по естествени науки в Университета на Нанси. От 1956 г. е професор в Колеж де Франс (Париж) до излизането си в пенсия през 1994 г., след което е избран за почетен професор. Работата в това престижно учебно заведение му дава възможност да се среща с известни математици от цял свят, особено от САЩ, където си сътрудничи с колеги от Принстънския институт за перспективни изследвания и Харвардския университет.

Характерните за Жан-Пиер Сер остроумие и дълбочина намират отражение в неговите книги, изказвания на математически конференции и курсове, възхищавайки читателите и слушателите с удивителния баланс между достъпност и точност. Той е сред математиците, отличавани с най-много награди. През

Жан-Пиер Сер

1954 г. получава наградата „Фийлдс“ (най-високото математическо научно отличие, присъждано от Международния математически съюз веднъж на 4 г. на учени до 40-годишна възраст), като Сер е най-младият носител на тази награда. Носител е на редица други престижни отличия – наградата „Гастон Жулиа“ (1970 г.), наградата „Балзан“ (1985), Стилова награда (на Американското математическо дружество, 1995), Волфова награда (2000). Носител е на званието „кавалер на Ордена на Почетния легион“, член е на академиите на Франция, Швеция, САЩ, Холандия и др. Кулминацията на блестящата му кариера е получаването на Абеловата награда през

2003 година за „неговата ключова роля при изграждането на модерния облик на много дялове от математиката, включително топологията, алгебричната геометрия и теорията на числата“.

Научните приноси на Сер са свързани с разработването на алгебрични методи за изучаване на топологични обекти и в частност на трансформациите на многомерните сфери. Голяма негова заслуга е изясняването на редица работи на италианските алгебрични геометри, в това число намиране на границите им на приложимост, чрез конструирането на адекватен алгебричен апарат. Забележителните работи на Сер по теория на числата допринесоха много за модерния прогрес в развитието на тази класическа област на математиката. Присъствието на Сер е осезаемо в редица „области на пробива“ на съвременната математика, включително и в Уайлсовото доказателство на последната теорема на Ферма.

➤ Om стр. 22

прочетох „Нонкината любов“ от Ивайло Петров, публикувана като поредица във в-к „Народна младеж“. По-късно в списание „Новий мир“ прочетох романа „Само с хляб не се живее“ от Владимир Дудинцев. Това беше забележителен роман, скъсал с традиционния стил на социалистическия реализъм в литературата.

Година след завършване на университета, след малко професионално „лутане“ (шест месеца учител, още толкова асистент в Софийския университет), постъпих на работа в новооткрития в Пловдив Висш природоматематически институт (от 1972 г. преобразуван в университет). Заедно с него започна изграждането на Университетската библиотека, на чието развитие съм свидетел. Не мога да забравя решаващата роля на проф. Тодор Василев, ръководител на физическото направление, за нашата (на младите асистенти) привързаност към библиотеката и особено към научните списания. Тогава се даваха много пари за абонамент и почти всеки ден постъпваха нови списания. Професорът ни задължаваше да следим публикациите в тях и периодично докладвахме на катедрени съвети обзори по проучената литература.

Като особено ревностен читател се представяше колегата теоретик Атанас Атанасов. Всеки ден той причакваше куриерката Катя Атанасова с новата поща (знаеше графика ѝ), още в двора разпаковаше получените пакети и се запознаваше с новополучените списания и с тяхното съдържание. Доставяше му удоволствие да ни осведомява за интересните материали. Искам да уточня, че това не беше празно любопитство. Атанасов демонстрира истината, че осведоменият (информираният) човек по-бързо се развива от другите. Неслучайно той стана доцент на 29 години – рекорд, недостигнат и досега.

И така, познавам Университетската библиотека от самото ѝ създаване. Нейната история е тясно свързана с историята на университета. Определени заслуги за нейното успешно развитие имат първите уреднички: Цв. Нанова и Д. Димитрова, по-късно директорите К. Акшаров (1970 – 1985) и Р. Панова (1985 – 2000), и особено г-жа Милка Янкова, която ръководи библиотеката вече 20 години. През тези години се налагаше на персонала освен за снабдяването с книги и обслужването на читателите да се грижи и

ХРАМЪТ

за „териториалните“ проблеми на библиотеката. Тя се местеше (т.е. местеха я) от етаж на етаж (от тавана до мазето) и от помещение в помещение. Наложи се помещениата да се преграждат, надграждат и т. н. Едва ли има друго университетско звено, което да е имало подобни проблеми. И библиотечният екип ги реши успешно.

Частично и аз съм свързан с историята и дейността на библиотеката. Когато бях заместник-ректор (1972 – 1976), създадохме сектор по научно-техническа информация. През 1976 г., във връзка с 15-годишнината на университета заедно със сътрудниците от този сектор издадохме първата „Биобиблиография“. Тя обхващаше общо близо 3000 публикации на действалите тогава 240 колеги (заедно с кратки биографични данни). Десет години по-късно беше издадена тритомна биобиблиография. Надявам се нашата идея да стане традиция и за следващия юбилей (2021 г.) да излезе ново издание.

Моята съпричастност с биографията на библиотеката е свързана главно с ролята ми на читател (не мога да се въздържа от навика да свързвам всичко с моите преживявания). Грубите оценки показват, че съм пребивавал в библиотеката около 30 000 часа. За близо 60-годишното ѝ съществуване това прави приблизително 500 часа на година. Горедолу толкова ми беше средната годишна натовареност с учебни часове. Това прави съотношението „преподавател към читател“ 1:1.

Не мога да кажа това добре ли е, или не. Навярно има колеги, които могат да посочат подобен брой часове, прекарани в барчето (или други заведения). Те сигурно смятат, че това пак е форма на академично общуване. Съдя за това по самочувствието им.

В заключение искам да споделя една мечта – построяването на нова сграда за библиотеката. Много бих желал новото ръководство да стане инициатор на такъв строеж. Дворните места на университета (има предвид централната сграда) предоставят такива възможности. Разбира се, за това са нужни средства. Но такива могат да се намерят, било със съдействието на министерството, било с доброволни дарения от бивши и настоящи служители и студенти. Главното е да се прояви инициатива. Много се надявам това да се случи!

Загадката „Турандот“

Ас. д-р Енчо ТИЛЕВ

„Августейши татко, аз зная името на чужденца... Неговото име е Любов!“ – така завършва една от най-ярките и най-често поставяни Пучиниеви опери – „Турандот“. Тя бе проектирана в Пловдивския университет по инициатива на ас. д-р Енчо Тилев от Катедрата по руска филология, който е и автор на превода на либретото. В зала „Компас“ гостите на събитието за почти два часа се пренесоха в атмосферата на нюйоркската „Метрополитън опера“, където е осъществен записът на представлението.

Постановката е историческа и е дело на знаменития италиански режисьор Франко Дзефирели, който я поставя за първи път през 1983 г. в Ла Скала, но и до днес се играе на сцените на „Арена ди Верона“ и „Метрополитън опера“.

Именно на премиерата на новата постановка на „Турандот“ на сцената на Миланската „Скала“ на 7 декември 1983 г. в ролята на ледената китайска принцеса дебютира и Гена Димитрова – българското драматично сопрано, което превърна партията на Турандот в своя запазена марка по цял свят. Но историята за безмилостната принцеса е също толкова драматична, колкото и историята на написването на самата опера.

За първи път притчата за жестоката и своенравна китайска принцеса Турандот започва да се разказва още през 12. век от персиеца Низами, който вдъхва живот на приказния сюжет. Така необикновеният разказ просъществува чак до 18. век, когато италианският драматург Карло Гоци пише своите „Приказки за операта“. Но в трагикомедията си от 1761 г. италианецът все пак остава верен на *commedia dell'arte*, обличайки случващото се във веселие. Едва четири десетилетия по-късно към древнокитайския сюжет се обръща и един от класиците на немската литература – Фридрих Шилер, който разгръща сюжета в драматична светлина, като придава още по-голяма яркост и индивидуалност на образите. Именно пиесата на Шилер, поставена отново почти век по-късно – през 1919 г. – в Берлин, вдъхновява композитора Джакомо Пучини да напише своята последна опера, обезсмъртавайки спомена за Турандот. Но с падането на завесата в „Deutsches Theater“ през 1919 г. и със зараждането на идеята за написване на операта започва най-безпощадната битка на Пучини с времето и либретистите, с които е работил дотогава.

С драматурга Джузепе Адами и поета Ренато Симони Дж. Пучини работи по либретото, но миговете на вдъхновение на композитора често са изместени от скръб поради твърде бавната и несериозна работа на либретистите. Така, без да подозира, през 1924 г. Пучини узнава вестта за страшната болест, която все повече изнурява тялото му – рак на гърлото. Маестрото, който е страстен почитател на пушенето и на бохемския живот, е принуден да замине за Брюксел, за да се лекува в тамозна онкологична клиника. Събитията все повече навеждат композитора на мисълта, че операта трябва да бъде завършена на всяка цена въпреки годините на не особено плодотворна работа над музиката поради липсата на завършено либрето. Така през септември 1924 г., само два месеца преди смъртта си, Пучини се среща със своя много близък приятел – диригента Артуро Тосканини, за да му изсвири и изпее, доколкото му позволяват силите, сътвореното до този момент, като му предава 36 страници с подробни разяснения как трябва да бъде завършена операта. Тази задача по-късно е възложена на Франко Алфано, ученик на Пучини, който въз основа на бележките на маестрото композира финалния дует на Калаф и Турандот и толкова емблематичния край на творбата. Но Пучини не се щади ни най-малко и работата му по останалите две действия продължава дори в белгийската клиника. Той е дотолкова

Гена Димитрова в ролята на Турандот на сцената на Ла Скала

опиянен от образа на принцеса Турандот, че тя му се явява насън и сякаш подканя не Калаф, а самия композитор да се изправи в двубой с нея и смъртоносните ѝ загадки. И въпреки че операта все пак да е завършена, макар и не лично от композитора, Пучини бива победен в битката с една от болестите на века – рака.

След почти година и половина в работа по завършването на операта на 25 април 1926 г. в Миланската „Скала“ се състои премиерата на „Турандот“, където под палката на А. Тосканини за първи път в историята в главната роля се преобразява сопраното Роза Раиса. Но премиерата не завършва с бляскавия и все пак жизнелюбив финал, дописан от Алфано, който се изпълнява традиционно и до днес. При първото представление след сцената със смъртта на Лиу в третото действие Тосканини спира оркестъра, обръща се към публиката и през сълзи казва: „Тук свършва

операта, защото на това място маестрото почива...“, след което смълчаната и развълнувана публика става и се разотива. Едва на второто представление творбата е изпълнена докрай.

И днес „Турандот“ остава едно от най-вълнуващите оперни произведения, което пренася слушателя в китайската древност, потапя го във философската мистичност на Изтока, но му помага и да погледне интроспективно в себе си, като съпреживее мъката на Лиу, като пребори заедно с Калаф смъртоносните загадки на принцесата и изживее любовта чрез преобразяването на Турандот. И няма как да не се съгласим с думите на маестрото, изречени пред съпругата му Елвира: *Повярвай ми, не парите и славата ме радват, но дълбоко се вълнувам, когато си помисля, че сега, в този момент, стотици театри изгасват лампите в салоните, завесата се вдига, оркестърът започва да свири и моята фантазия, моята музика грабва сърцата на милиони хора, събуждайки у тях обич, доброта и човечност. Понякога си въобразявам, че моите чувства, мечти, страдания, вълнения ще възпитат едно ново поколение, което ще бъде по-чувствително, по-благородно, по-естествено и по-искрено от старото.*

Evviva Puccini!

Студентски литературен конкурс за поезия и проза

Вестник „Пловдивски университет“ обявява конкурс за:

ПОЕЗИЯ – до пет стихотворения;

ПРОЗА – до три разказа.

За всеки от двата раздела ще бъдат раздадени съответно по три парични награди.

В конкурса могат да участват всички студенти и докторанти от Пловдивския университет. Материалите трябва да бъдат напечатани в два екземпляра (на тях да са написани трите имена, специалността и курсът, e-mail, както и телефон, ако желаете).

Крайният срок за получаване на творбите е 30 април 2020 година на адрес: Пловдив 4000, ул. „Цар Асен“ № 24, в. „Пловдивски университет“, или в редакцията на вестника (новата постройка в южния двор на Ректората). Отчитането на резултатите ще бъде около 24 май 2020 г.

Наградените и някои от непремираните творби, направили добро впечатление на журито, ще бъдат отпечатани на страниците на вестника.